

Kinnitatud Narva Lasteaia Päikene direktori

Käskkirjaga nr. 27.4-1/232

31.08.2026

NARVA LINNAVALITSUSE KULTUURIOSAKOND

NARVA LASTEAEÜ PÄIKENE

LASTEHOIU JA LASTEAIA ÕPPEKAVA

NARVA 2026

SISUKORD

1. LASTEHOIU JA LASTEAIA ERIPÄRA NING ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE EESMÄRGID.....	4
1.1. Üldinfo.....	4
1.2. Eripära	4
1.3. Alushariduse alusväärtused	5
1.4. Lasteaia väärtused.....	6
1.5. Lasteaia visioon	6
1.6. Lasteaia missioon	6
1.7. Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid	6
2. LASTEHOID.....	8
2.1. Üldoskuste toetamise põhimõtted ja korraldus.....	8
2.2. Õppe- ja kasvatustegevuse läbiviimise põhimõtted ja korraldus	8
2.3. Kolmeaastase lapse eeldatavad üldoskused.....	9
2.3.2. Tunnetus- ja õpioskused	10
2.3.3. Sotsiaalsed oskused	11
2.3.4. Eneseregulatsiooni oskused.....	11
2.4. Kolmeaastase lapse valdkondade eelooskused.....	12
2.4.1. <i>Mina ja keskkond</i> valdkonna eeloskused.....	12
2.4.2. <i>Keele ja kõne</i> valdkonna eeloskused	13
2.4.3. <i>Matemaatika</i> valdkonna eeloskused.....	13
2.4.4. <i>Kunsti</i> valdkonna eeloskused.....	14
2.4.5. <i>Muusika</i> valdkonna eeloskused	14
2.4.6. <i>Liikumise</i> valdkonna eeloskused.....	15
3. LASTEAED	17
3.1. Õppe- ja kasvatustegevuse läbiviimise korraldus ja põhimõtted	17
3.2. Õpi- ja kasvukeskkonna kujundamise põhimõtted.....	18
3.2. Lapse eeldatavad üldoskused ja arengutulemused vanuseti	20

3.2.1. Mänguuskused	20
3.2.2. Tunnetus-ja õpioskused	21
3.2.3. Sotsiaalsed oskused	23
3.2.4. Eneseregulatsiooni oskused	24
3.3. Lõimitud õppe- ja kasvatustegevused	26
3.3.1. Valdkond <i>Mina ja keskkond</i>	26
3.3.2. Valdkond <i>Keel ja kõne</i>	33
3.3.3. Valdkond <i>Matemaatika</i>	39
3.3.4. Valdkond <i>Kunst</i>	44
3.3.5. Valdkond <i>Muusika</i>	46
3.3.6. Valdkond <i>Liikumine</i>	49
4. LASTEHOIU JA LASTEAIA LAPSE ARENGU HINDAMISE JA TOETAMISE PÕHIMÕTTED JA DOKUMENTEERIMINE NING MEETODID JA VAHENDID LAPSE ARENGU HINDAMISEKS, JÄLGIMISEKS JA ANALÜÜSIMISEKS.....	53
4.1. Lapse hindamise ja toetamise põhimõtted.....	53
4.2. Dokumenteerimine	54
4.3. Meetodid ja vahendid lapse arengu hindamiseks, jälgimiseks ja analüüsimiseks.....	55
5. LASTEHOIU JA LASTEAIA VANEMATEGA TEHTAVA KOOSTÖÖ PÕHIMÕTTED JA KORRALDUS.....	57
5.1. Lapsevanematega koostöö põhimõtted ja korraldus.....	57
5.2. Lastevanematega koostöövormid ja -viisid:	57
6. ÕPPEKAVA UUENDAMISE JA TÄIENDAMISE KORD	58
LISA 1. LAPSE ARENGU HINDAMISE KAVA	59
LISA 2. KOOLIVALMIDUSKAART	60
LISA 3. ARENGUVESTLUSTE REGISTREERIMISLEHT	73
LISA 4. ARENGUVESTLUSE PROTOKOLL.....	74
LISA 5. RÜHMAKOOSOLEKU PROTOKOLL	76

1. LASTEHOIU JA LASTEAIA ERIPÄRA NING ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE EESMÄRGID

Narva Lasteaed Päikene (edaspidi lasteaed) on munitsipaalõppeasutus, mis juhindub oma tegevuses haridusseadustest, kohaliku omavalitsuse korralduse seadusest, teistest seadustest ja õigusaktidest ning oma põhimäärusest.

1.1. Üldinfo

Aadress: Hariduse 11, Narva 20303

Registrikood: 75008670

Koolitusluba: nr. 3560 väljastatud 31.01.2005. a. ministri käskkirja nr. 60 alusel

E-post: paikene@narvakultuur.ee

Lasteaia koduleht: www.paikene64.ee

1.2. Eripära

Lasteaed Päikene on mitmekesine ja lapsesõbralik õppeasutus, kus tegutseb kokku üheksa rühma, sealhulgas 3 lastehoiurühma ning 6 aiarühma. Õppe- ja kasvatustegevus toimub eesti keeles, toetades laste keelelist arengut ning rahvusliku identiteedi kujunemist.

Lasteaed on avatud kell 6:30–18.30. Lapsed võetakse vastu alates 7:00 ja tullaakse lapsele järele kuni 18:00. Vajaduse korral (lapsevanema kirjaliku avalduse alusel) on võimalik kasutada hommikust valverühma ajavahemikus 6.30–7.00.

Õppe- ja kasvatustöö aluseks on lastehoiu ja lasteaia õppekava, mis on koostatud lähtuvalt alushariduse riiklikust õppekavast ning arvestab laste arengulisi iseärasusi ja vajadusi.

Lasteaial on oma sümbolika (logo ja hümn), mis toetavad ühtekuuluvustunnet ning lasteaia identiteedi kujunemist. Lasteaia hümnid õpivad selgeks kõik lapsed ja töötajad ning seda esitatakse pidulikel sündmustel ja tähtpäevadel.

Lasteaed asub Hariduse tänaval, mille nimi kannab olulist tähendust ning peegeldab lasteaia üldeesmärki tagada lapse igakülgne ja järjepidev areng. See sümboliseerib teadmiste, kasvamise ja hariduse väärtustamist ning loob inspireeriva keskkonna nii lastele kui ka töötajatele.

Lasteaed pakub lastele mitmekesiseid võimalusi tervise edendamiseks. Asutuses on basseini ja saun, kus toimuvad regulaarsed tegevused laste heaolu ja karastamise toetamiseks. Pärast saunaskäiku pakutakse lastele taimeteed, kujundades tervislikke harjumusi.

Lasteaia töötajaskond on lapsesõbralik, rõõmsameelne, loov ja pidevale arengule suunatud. Kollektiivis valitseb ühtse vastutuse põhimõte, kõik majas toimuv on ühise hoole ja vastutuse all. Töötajad osalevad aktiivselt laste arendustegevustes ning panustavad igapäevaselt laste mitmekülgsesse arengusse.

Lasteaias on kujunenud soe, turvaline ja toetav õhkkond, kus iga laps tunneb end väärtustatuna. Lapsevanemate ja lasteaia töötajate vahel valitseb usalduslik koostöö, mis loob tugeva aluse lapse arengule ja heaolule.

1.3. Alushariduse alusväärtused

1. Õppe- ja kasvatustegevus põhineb lapsepõlve väärtustamisel ning lastehoiu ja lasteaia peamine ülesanne on kaitsta ja edendada lapse õigust täisväärtuslikule ning turvalisele lapsepõlvele. Lastehoius ja lasteaias toetatakse võrdsel määral lapse vaimset, füüsilist, kõlblist, sotsiaalset ja emotsionaalset arengut. Lastehoid ja lasteaed loovad tingimused lapse erisuguste võimete tasakaalustatud arenguks, eneseteostuseks ning teaduspõhise maailmapildi kujunemiseks.
2. Lastehoid ja lasteaed kujundavad koostöös koduga väärtushoiakuid, mis on isikliku õnneliku elu ja ühiskonna eduka koostoimimise aluseks.
3. Oluliseks peetakse väärtusi, mis tulenevad Eesti Vabariigi põhiseaduses, ÜRO inimõiguste ülddeklaratsioonis, lapse õiguste konventsioonis ning Euroopa Liidu alusdokumentides nimetatud eetilistest põhimõtetest. Alusväärtustena tähtsustatakse üldinimlikke väärtusi (ausus, hoolivus, õiglus, lugupidamine enda ja teiste vastu) ning ühiskondlikke väärtusi (vabadus, demokraatia, austus emakeele ja kultuuri vastu, kodumaa-armastus, kultuuriline mitmekesisus, sallivus, terviseteadlikkus, keskkonna jätkusuutlikkus, vastutustundlikkus ja sooline võrdõiguslikkus).

1.4. Lasteaia väärtused

1.5. Lasteaia visioon

Lasteaed Päikene on loov ja uuendusmeelne õpikeskkond, kus toetatakse iga lapse iseseisvust, loovust ja teadmishimu. Kujundame lastes vastutustunnet ning austust inimeste ja oma kodukoha vastu, pakkudes turvalist ja avatud kasvukeskkonda.

1.6. Lasteaia missioon

Lasteaia missioon on luua koostöös lapsevanemate ja kõigi töötajatega lapse ealisi, soolisi ja individuaalseid eripärasid arvestav turvaline ja toetav keskkond, kus kujuneb sotsiaalselt tundlik, vaimselt ergas, enesekindel, kehaliselt aktiivne ja tugeva tervisega laps.

1.7. Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid

Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärk on toetada iga lapse arengut ning kujundada temas uudishimulikku, iseseisvat, loovat ja koostöövalmis õppijat.

Õppe- ja kasvatustegevuses:

- toetatakse lapse enesekindlust, iseseisvust, omaalgatust ja vastutustunnet;
- arendatakse lapse oskust suhelda, teha koostööd, arvestada teistega ning väljendada oma mõtteid ja tundeid;

- kujundatakse lapse huvi õppimise, uurimise, katsetamise ja ümbritseva maailma avastamise vastu;
- toetatakse lapse eesti keele arengut ning väärtustatakse tema keelelist ja kultuurilist tausta;
- kujundatakse hoolivat ja vastutustundlikku suhtumist iseendasse, teistesse inimestesse, loodusesse ja ümbritsevasse keskkonda;
- toetatakse tervislike eluviiside, liikumisharjumuste ja turvalise käitumise kujunemist;
- arendatakse lapse oskust kasutada eakohaselt ja eesmärgipäraselt erinevaid vahendeid, sealhulgas digivahendeid;
- luuakse lapsele võimalused kogeda eduelamust, teha valikuid ning osaleda oma õppimise ja igapäevaelu kujundamises.

Õppe- ja kasvatustegevus toimub koostöös lapsevanematega, arvestades iga lapse arengutaset, huve, võimeid ja individuaalseid vajadusi.

2. LASTEHOID

2.1. Üldoskuste toetamise põhimõtted ja korraldus

Lapse üldoskuste kujundamine on õppe- ja kasvatustegevuse keskne eesmärk ning toimub järjepidevalt kõigis igapäevastes tegevustes. Üldoskuste arengut toetatakse lõimitult, sidudes erinevaid valdkondi ning lähtudes lapse arengutasemest, huvidest ja individuaalsusest. Õppe- ja kasvatustegevus põhineb mängulisel ja avastuslikul tegutsemisel, kus laps õpib maailma tundma vahetu kogemuse, katsetamise ja uurimise kaudu. Töötaja roll on toetada lapse loomulikku uudishimu, märgata tema huve ning luua võimalusi iseseisvaks ja juhendatud avastamiseks. Lapse arenguks luuakse turvaline, emotsionaalselt soe ja arendav keskkond, mis toetab enesekindluse, iseseisvuse ja sotsiaalsete oskuste kujunemist.

Üldoskuste arendamisel lähtutakse lapsekeskse ja individuaalse lähenemise, mängu keskse rolli, tervikliku arengu, lõimitud õppe- ja kasvatustegevuse, kaasava hariduse ning koostöö põhimõtetest lapsevanematega. Üldoskuste (mänguoskused, tunnetus- ja õpioskused, sotsiaalsed oskused ning eneseregulatsioonioskused) areng toimub igapäevastes rutiinides ja hooldustoimingutes, vabas ja juhendatud mängus, kavandatud ja spontaansetes õpiolukordades ning suhtluses täiskasvanute ja eakaaslastega. Üldoskused õppe- ja kasvatustegevuse keskmes ning valdkondlikud oskused kujunevad nende kaudu.

Õppe- ja kasvatustegevus kavandatakse lapse arengutasemest ja huvidest lähtuvalt, põhimõttel lähemalt kaugemale ja lihtsamalt keerulisemale ning paindlikult ja järjepidevalt, arvestades lapse arengut. Erilist tähelepanu pööratakse lapse kohanemisele lastehoiuga, turvatunde kujunemisele, individuaalsele toetamisele ning koostööle perega, et tagada lapse arengu järjepidevus.

2.2. Õppe- ja kasvatustegevuse läbiviimise põhimõtted ja korraldus

Õppe- ja kasvatustegevus lastehoius toimub lapse arengut toetavas, turvalises ja mängulises keskkonnas, kus õppimine leiab aset eelkõige igapäevaste tegevuste, mängu ning vahetu kogemuse kaudu. Tegevused on eakohased, paindlikud ning lähtuvad lapse individuaalsest arengutasemest, huvidest ja vajadustest.

Õppe- ja kasvatustegevuse läbiviimisel lähtutakse järgmistest põhimõtetest:

- Mänguline ja avastuslik õppimine: õppimine toimub läbi mängu, katsetamise, liikumise ja igapäevaste tegevuste, mis pakuvad lapsele loomulikke ja tähenduslikke õpikogemusi.

- Lapse arengutasemest lähtumine: tegevused kavandatakse vastavalt lapse individuaalsele arengule, pakkudes jõukohaseid, kuid arengut toetavaid väljakutseid ning võimaldades sama tegevust erineval raskusastmel.
- Lühiajalised ja paindlikud tegevused: väikelaste tähelepanu ja arengut arvestades on tegevused ajaliselt lühikesed ning toimuvad individuaalselt, paaris või väikeses alarühmas, võimaldades täiskasvanul pakkuda vahetut juhendamist ja tuge.
- Õppimine igapäevatoimingutes: õppe- ja kasvatustegevus on lõimitud igapäevarutiinidega (nt söömine, riietumine, liikumine), mille kaudu kujunevad lapse iseseisvus, suhtlemisoskus ja eneseregulatsioon.
- Korduste ja järjepidevuse olulisus: tegevusi korratakse, et toetada oskuste kinnistumist, pakkuda turvatunnet ning võimaldada lapsel kogeda eduelamust.
- Eesmärgistatud ja teadlik tegevus: tegevused lähtuvad lapse arengust seatud eesmärkidest; eesmärgid on konkreetsed ning nende saavutamiseks luuakse mitmekesised ja korduvad õppimisvõimalused.
- Täiskasvanu toetav ja suunav roll: täiskasvanu osaleb tegevustes koos lapsega, juhendab, toetab ja märkab lapse arengut ning kohandab tegevusi vastavalt vajadusele.
- Mitmekesine õpi- ja kasvukeskkond: tegevused toimuvad nii siseruumides kui õues, pakkudes lastele vahetuid ja elulisi kogemusi.
- Koostöö ja suhtlemine: õppe- ja kasvatustegevuse läbiviimisel tehakse koostööd lapsevanematega ning toetatakse laste omavahelist suhtlemist ja koos tegutsemist.
- Pedagoogiline dokumenteerimine ja refleksioon: laste tegevusi ja arengut jälgitakse ning dokumenteeritakse, et kavandada edasisi tegevusi ja toetada iga lapse arengut teadlikult ja järjepidevalt.

Õppe- ja kasvatustegevus on terviklik ja paindlik protsess, mille eesmärk on toetada lapse iseseisvuse, loovuse, sotsiaalsete oskuste ja õppimisvõime kujunemist turvalises ning arendavas keskkonnas.

2.3. Kolmeaastase lapse eeldatavad üldoskused

Üldoskuste kujunemist toetatakse lastehoiurühmades kõigi tegevuste kaudu, lõimides erinevaid valdkondi ja kasutades erinevaid õppeviise. Eeldatavad arengutulemused esitatakse kuni kolmeaastastel lastel üldoskuste põhiselt. Eristatakse nelja üldoskuste rühma:

- 1) mänguoskused;
- 2) tunnetus- ja õpioskused;
- 3) sotsiaalsed oskused;

4) eneseregulatsiooni oskused.

2.3.1. Mänguoskused

Mänguoskused arenevad järk-järgult ning nende kujunemist toetavad igapäevane harjutamine, sobiv keskkond ja täiskasvanu suunav roll. Varases eas põhineb mäng esemelisel tegutsemisel ja jäljendamisel, millele lisandub kõne arenguga koos suhtlus ja lihtne koosmäng eakaaslastega. Mäng muutub järk-järgult sisukamaks ja eesmärgipärasemaks.

Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel kolmeaastane laps:

- 1) suudab väikeses grupis mängule keskenduda;
- 2) kasutab mängides loovalt erinevaid vahendeid;
- 3) jäljendab ja kordab mängudes varasemalt kogetut;
- 4) sooritab iseseisvalt mitu omavahel loogiliselt seotud mängulist toimingut;
- 5) kutsub kaaslasi oma mänguga liituma ja ühineb teiste algatatud mänguga;
- 6) suhtub heatahtlikult kaaslaste mängu;
- 7) suudab järgida lihtsamaid mängureegleid.

2.3.2. Tunnetus- ja õpioskused

Tunnetusoskused tähendavad lapse võimet teadlikult suunata oma vaimseid protsesse, nagu taju, tähelepanu, mälu, mõtlemine, emotsioonid ja motivatsioon. Õpioskused on seevastu lapse oskus kasutada neid protsesse õppimise eesmärgil – teabe kogumiseks, teadmiste ja oskuste omandamiseks ning uurimiseks ja katsetamiseks. Õpioskused kujunevad tunnetusoskuste arengule toetudes.

Tunnetusoskused ehk kognitiivsed oskused väljendavad lapse vaimset suutlikkust teavet vastu võtta, töödelda, talletada ja hiljem kasutada. Need oskused on aluseks õppimisele ning probleemide lahendamisele.

Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel kolmeaastane laps:

- 1) tunneb huvi maailma vastu ja uurib seda erinevate meetodega;
- 2) suudab huvipakkuvale tegevusele vastavalt oma arengutasemele keskenduda;
- 3) mõistab lihtsamat kõnet;
- 4) valdab eneseväljenduseks vajalikku sõnavara;
- 5) väljendab end kõnes teistele arusaadavalt ja osaleb vestluses;
- 6) suudab keskenduda lühikeste lugude jälgimisele;

- 7) oskab leida võrdluse alusel objektides ühiseid ja erinevaid tunnuseid;
- 8) oskab objekte ühe tunnuse alusel rühmitada;
- 9) suudab järgida lihtsat juhust;
- 10) oskab detailidest lihtsa terviku kokku panna.

2.3.3. Sotsiaalsed oskused

Sotsiaalsed oskused on lapse võime suhelda teistega, mõista iseennast ja kaaslast ning käituda vastavalt üldtunnustatud tavadele ja väärtustele. Need on õpitavad suhtlemis- ja käitumisoskused, mis aitavad luua ja hoida suhteid ning tulla toime erinevates sotsiaalsetes olukordades. Sotsiaalsete oskuste hulka kuuluvad suhtlemine, koostöö ja jagamine, emotsioonide mõistmine ja reguleerimine, empaatia ning konfliktide rahumeelne lahendamine.

Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel kolmeaastane laps:

- 1) oskab ennast ja teisi väliste tunnuste kaudu kirjeldada;
- 2) on huvitatud mängukaaslastest ja püüab nendega arvestada;
- 3) osaleb täiskasvanuga ühistevõimides;
- 4) saab aru lihtsamatest rühma kokkulepetest;
- 5) loob sõprussuhteid lastega, kellega on tihti koos;
- 6) jagab mõnikord asju ka teistega;
- 7) algatab teiste laste ja täiskasvanutega suhtlust;
- 8) oskab väljendada oma vajadusi ja soove.

2.3.4. Eneseregulatsiooni oskused

Eneseregulatsiooni oskused on lapse võime suunata oma tähelepanu, emotsioone, mõtlemist ja käitumist vastavalt olukorrale ja eesmärkidele. Need aitavad lapsel impulsside kontrollimisel, keskendumisel, planeerimisel ning paindlikul reageerimisel erinevates olukordades. Eneseregulatsioon hõlmab emotsioonide juhtimist, reeglite kinnipidamist, oma käitumise suunamist ning lihtsat planeerimis- ja probleemilahendusoskust. Need oskused kujunevad varases eas ning on aluseks õppimisvalmidusele, sotsiaalsetele suhetele ja iseseisvusele. Eneseregulatsiooni arengut toetavad mänguline tegevus, turvaline ja struktureeritud keskkond, täiskasvanu juhendamine ning igapäevased rutiinid.

Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel kolmeaastane laps:

- 1) tuleb toime vanematest eemalolekuga;

- 2) tuleb toime ühelt tegevuselt teisele üleminekuga;
- 3) suudab täiskasvanu toel lühikest aega soovitud edasi lükata ja oma käitumist pidurdada;
- 4) suudab täiskasvanu toel tulla toime tugevate tunnetega;
- 5) saab suures osas hakkama igapäevase eneseteenindamisega;
- 6) paneb pärast tegevusi täiskasvanu juhendamisel asjad oma kohale.

2.4. Kolmeaastase lapse valdkondade eelooskused

Lisaks igapäevategevustele ja mängule kuuluvad lastehoiu päeva õpetajate või lapsehoidjate planeeritud tegevused, mis toimuvad nii individuaalselt, väikestes alagruppides kui kogu rühmaga, olenevalt tegevuse iseloomust ja eesmärkidest.

2.4.1. *Mina ja keskkond* valdkonna eeloskused

Antud valdkond sisaldab teadmisi: iseendast ning oma kodust ja perekonnast; tervisest ja turvalisusest ning ümbritsevast loodus- ja tehiskeskkonnast. Väikelapseeas on need teadmised seotud otsese kogemusega ning väljendusoskus areneb koostöös keele ja kõne oskuste arenguga.

Väikelapseeas areneb oskus:

- reageerida oma nimele;
- tunda end ära piltidel;
- osutada küsimisel pereliikmetele ja tuttavatele inimestele;
- osutada ja/või nimetada mööbliesemeid, nõusid, riietusesemeid, mänguasju;
- teada esemete otstarvet ja kasutada neid sihipäraselt.

Laps ei oska küll veel väikelapseeas nimetada tervisele kasulikku/kahjulikku või nimetada turvalisusega seotud tegevusi, kuid teeb neid tegevusi kaasa ja on omandanud vastavad harjumused. Näiteks peseb käsi ja hambaid, sööb erinevaid toite, teab, et autos sõites peab istuma turvatoolis või rattaga sõites kandma kiivrit.

Looduskeskkonnas:

- eristab ja tunneb ära loomi, neile osutades või neid nimetades;
- oskab nimetada või osutada linnule, loomale, puule, lillele, pilvele, kuule, autole, majale jne.

„Mina ja keskkond” oskused arenevad lapsega suheldes ja sellest rääkides, mis teda ümbritseb. Näiteks kui lapsel on kodus kass, siis oskab juba päris väike laps osutada küsimisel kassile.

2.4.2. Keele ja kõne valdkonna eeloscused

Antud valdkonna eeloscused sisaldavad nii kõne mõistmist kui ka eneseväljendust ning on kõigi valdkondade ülene oskus, sest iga valdkonna oskuste juurde kuulub ka sealsete õpitud oskuste nimetamine, selgitamine, kirjeldamine jne. Enne kui laps oskab ise oma teadmisi sõnadesse panna, õpib ta nendele osutama ehk areneb passiivne sõnavara. Üldoskuste all tunnetus- ja õpisokustes on välja toodud eesmärgid 3) mõistab lihtsamat kõnet; 4) valdab eneseväljenduseks vajalikku sõnavara ja 5) väljendab end kõnes teistele arusaadavalt ja osaleb vestluses.

1–3-aastaste laste keele ja kõne areng on üks kiiremini arenevaid valdkondi varases lapsepõlves. Selles vanuses areneb lapsel arusaamine keelest, esimesed sõnad ja hiljem laused.

Laps õpib:

- mõistma lihtsaid korraldusi: „Too pall!“
- tundma ära oma nime ja reageerima kutsumisele
- ütleva sõnu ja lihtsaid lauseid
- kasutama lihtsustatud sõnu
- näitama kehaosi enda või nuku pealt
- viipamise ja osutamise abil suhtleva
- sõnu lauseteks ühendama
- kasutama asesõnu („mina“, „sina“) ja omastavat käänet („issi auto“)
- kasutama tegusõnu ja lihtsaid omadussõnu („jookseb“, „punane“).

2.4.3. Matemaatika valdkonna eeloscused

Antud valdkonna eeloscused sisaldavad oskusi märgata erinevusi ja sarnasusi suuruses, kujus ja värvuses

Laps õpib:

- eristama erinevaid suurusi (nt suur pall vs väike pall)
- aru saama lihtsatest põhjus-tagajärg seostest (nt kui panen klotsi torusse, kukub see alla)
- sobitama esemeid avadesse (nt kujundikast)
- jälgendama loendamist täiskasvanu eeskujul
- mõistma loendamise ideed (võib küll eksida järjekorras)
- märkama erinevusi (nt „üks sokk kadunud“ → tajub puuduvat eset)
- rühmitama esemeid värvi, suuruse või kuju järgi

- mõisteid nagu *rohkem, vähem, samapalju*
- eristama lihtsaid kujundeid: ring, ruut
- aru saama lihtsamatest kohamõistetest nagu sees, all, peal.

2.4.4. Kunsti valdkonna eeluskused

Antud valdkonna eeluskused sisaldavad tutvumist erinevate vahenditega, näiteks pliiatsid, kriidid, näpuvärvid, pintsliid, guaššid, plastiliin või muud voolimismassid ning nende sihtotstarbelise kasutamisega. Väikelapseas ei ole oluline lõpptulemus, vaid protsess, katsetamine, erinevate materjalide kogemine ja eneseväljenduse rõõm. Laps esimestel eluaastatel enamasti ei mõtle sellele, mida ta kujutab, vaid sellele, kuidas ta midagi teeb. Kõigepealt areneb oskus anda tehtule nimi pärast tegevust või siis jääb laps vastuse võlgu, kui küsida, et mida sa joonistasid. Mõne aja pärast laps mõtleb hiljem välja, mida ta joonistas, kuid tegevuse alguses ja käigus ta sellele ei mõtle ning võib anda erinevaid vastuseid, mida ta tegi. Alles väikelapseea lõpus suudab laps enne öelda, et joonistan näiteks palli ja siis joonistab ja ka pärast mäletab, et tegi palli.

Laps õpib:

- hoidma käes värvipliiatsit või kriiti
- kritseldama spontaanselt (joon ei pruugi veel midagi tähendada)
- nautima värvide kasutamist (näpuvärvid, pintsliga värvi kandmist paberile)
- julgelt kasutama paberipinda joonistades ja maalides
- aru saama, mida saab teha pliiatsi, värvide, pintsli, paberiga
- kritseldamisele nime andma
- osalema täiskasvanu juhendatud lihtsates kunstitegevustes (nt värvimine, kleepimine)
- mudima, rullima, veeretama, tükeldama plastiliini või voolimismassi.

2.4.5. Muusika valdkonna eeluskused

Antud valdkonna eeluskused sisaldavad 1–3-aastaste laste muusikaoskuste arengut, mis toimub mängulise kuulamise, liikumise, rütmitunnetuse ja häälega katsetamise kaudu. Selles vanuses ei ole eesmärk õpetada muusikat teadlikult, vaid luua rõõmu ja huvi heli, rütmi ja muusikalise väljenduse vastu.

Laps õpib:

- tunnetema ja matkima lihtsat rütmi (plaksutab, patsutab, koputab)
- kuulama ja eristama helisid, meloodiaid

- reageerima tuttavale muusikale
- laulma ja jäljendama häälightsusi, fraase, lihtsaid sõnu
- häält kasutama ning katsetama oma hääle kõrgust, tugevust, kõla
- ennast loovalt väljendama – liigub, tantsib, mängib pilli
- katsetama erinevaid rütmipille

2.4.6. Liikumise valdkonna eeloscused

Antud valdkonna eeloscused sisaldavad 1–3-aastaste laste liikumisoskuste arengut, mis on selles eas kiire ja märgatav. Selles vanuses kujunevad välja põhilised motoorsed oskused, mille kaudu laps õpib tundma oma keha, ruumi ja liikumise võimalusi. Liikumine ei toeta ainult kehalist arengut, vaid ka mõtlemist, kõnet ja sotsiaalseid oskusi.

Laps õpib:

- tasakaalu – seismist ja kõndimist kitsal pinnal
- koordineerimist – käte ja jalgade kooskõla liikumises, palli viskamist/veeretamist ja püüdmist
- tugevust ja vastupidavust – ronimist, sihipärast kõndimist (jalutuskäigud)
- liigutuste täpsust ning käe ja silma koostööd – esemete asetamine õigele kohale

Üldmootorika osas õpib:

- kõndima ja jooksmas iseseisvalt, pöörab liikudes suunda
- ronima madalatel pindadel (diivanile, astmetele)
- ronima redelile, liumäele, mööda takistusi
- püüdma, viskama ja veeretama palli
- hüppama mõlemal jalal korraga
- tantsima ja liikuma muusika rütmis.

Peenmootorika osas õpib:

- ehitusklotsidest torni laduma
- paberit rebima ja kortsutama
- asju karpi panema ja välja võtma
- ise sööma ja jooma ning lusikast ja tassi kasutama
- pliiatsi või kriidiga joonistama
- lihtsaid lukke, purke, karpe avama ja sulgema

- riietuma (tõmbab mütsi pähe, võtab sokid jalast ära).

3. LASTEAED

3.1. Õppe- ja kasvatustegevuse läbiviimise korraldus ja põhimõtted

Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja läbiviimisel arvestatakse lapse eripära: võimeid, keelelist ja kultuurilist tausta, vanust, sugu, tervises seisundit jms. Õpetajad on lapse arengu suunajad ning arengut toetava keskkonna loojad. Laps on õppe- ja kasvatustegevuses aktiivne osaleja ning tunneb rõõmu tegutsemisest. Last kaasatakse tegevuste kavandamisse, suunatakse tegema valikuid ning tehtut analüüsima.

Õppe- ja kasvatustegevuses luuakse tingimused, et arendada lapse suutlikkust:

- 1) kavandada oma tegevust, teha valikuid;
- 2) seostada uusi teadmisi varasemate kogemustega;
- 3) kasutada omandatud teadmisi erinevates olukordades ja tegevustes;
- 4) arutleda omandatud teadmiste ja oskuste üle;
- 5) hinnata oma tegevuse tulemuslikkust;
- 6) tunda rõõmu oma ja teiste õnnestumistest ning tulla toime ebaõnnestumistega.

Õppe- ja kasvatustegevuse korraldus

Lasteasutus korraldab õppe- ja kasvatustegevust õppeaastati. Õppeaasta algab 1. septembril ning kestab 31. augustini.

Rühma õppe- ja kasvatustegevuse läbiviimisel arvestatakse päevakavaga.

Õppe- ja kasvatustegevus toimub läbi igapäevatoimingute, laste mängu ning kavandatud ja spontaanselt tekkivate tegevuste. Õppe- ja kasvatustegevuses võimaldatakse lastel tegutseda muu hulgas nii individuaalselt kui ka väikestes gruppides. Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja käsitletava teemasisu valikul lähtutakse lapsest, alushariduse alusväärtustest, last ümbritsevast keskkonnast ning põhimõttest lähemalt kaugemale, üksikult üldisemale.

Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamine, rakendamine, hindamine ja arendamine on paindlik ning põhineb pedagoogilisel dokumenteerimisel. Dokumenteerimise käigus tehakse nähtavaks õppe- ja kasvatustegevuse seos õppekavaga, eesmärgid, tegevused, teemakäsitus ning kokkuvõtte eesmärkide saavutamisest.

Õppe- ja kasvatustegevuse koha valikul arvestatakse õppe- ja kasvatustegevuse eesmärkidega, erinevate valdkondade lõimingu, tegevusteks vajalike vahenditega ning õpetajate, abiõpetajate,

lapsehoidjate või teiste töötajate kaasamisega õppe- ja kasvatustegevuse läbiviimisel. Õpitavaga tutvutakse võimalusel selle loomulikus keskkonnas.

Õppe- ja kasvatustegevuse põhimõtted

Õppe- ja kasvatustegevuse organiseerimisel:

- 1) selgitatakse välja lapse arengutase, millest lähtutakse tegevuste eesmärkide seadmisel ning tegevuste planeerimisel;
- 2) tagatakse igale lapsele eduelamus;
- 3) toetatakse lapse loovust, huvi ja omaalgatust;
- 4) luuakse turvaline, hooliv, kiusamisvaba ja koostööne õhkkond;
- 5) väärtustatakse demokraatlikke suhteid ning lugupidamist enda ja teiste suhtes;
- 6) lõimitakse erinevaid valdkondi ja tegevusi, võimaldades vabamängu, katsetamist, liikumist, muusikat ja teisi aktiivset õppimist ning loovust toetavaid meetodeid nii individuaalsetes tegevustes kui ka grupis;
- 7) väärtustatakse eesti kultuuritraditsioone ning arvestatakse teiste kultuuride eripäraga;
- 8) toetatakse mitmekeelsest perest pärit lapse keelelist arengut mitme keele kasutajana ning märgatakse ja toetatakse last erinevates keelekasutusolukordades;
- 9) kasutatakse digitehnoloogia võimalusi õppe- ja kasvatustegevuse rikastamiseks.

Kõik töötajad panustavad lapse arengu toetamiseks ja tema potentsiaali parimaks avaldumiseks.

3.2. Õpi- ja kasvukeskkonna kujundamise põhimõtted

Õpi- ja kasvukeskkond on last ümbritseva vaimse, sotsiaalse, füüsilise ja digitaalse keskkonna kooslus, milles laps areneb ja õpib. Õpi- ja kasvukeskkond toetab lapse positiivse enesehinnangu kujunemist ja lapse arenemist iseseisvaks, algatusvõimeliseks ja aktiivseks õppijaks. Õpi- ja kasvukeskkond kannab alushariduse alusväärtusi.

Õpetaja loob õpi- ja kasvukeskkonna koostöös laste, abiõpetaja ja teiste töötajatega, kaasates vajadusel vanemaid. Õpi- ja kasvukeskkonna kujundamisel lähtutakse laste vanusest ja vajadustest ning õppe- ja kasvatustegevuse eesmärkidest ja sisust.

Sotsiaalne ja vaimne keskkond

Sotsiaalse ja vaimse keskkonna kujundamisel:

- 1) lähtutakse lapse heaolust, ühistele väärtustele tuginevatest kokkulepetest ning lastehoiu ja lasteaia tavadest;
- 2) luuakse usaldav, sõbralik, pinge- ja vägivallavaba õhkkond;

- 3) suunatakse lapsi üksteisega arvestama, üksteist toetama ja koostööd tegema;
- 4) väärtustatakse ja tunnustatakse ideede ning arvamuste paljusust;
- 5) tagatakse aeg mõtestamiseks, mõttevahetuseks ja tagasisideks;
- 6) kujundatakse heatahtlik ja avatud suhtumine erinevustesse ning kõikidele lastele tagatakse võrdsed võimalused;
- 7) kohandatakse tegevusi, õpet ja õppematerjale paindlikult, võimaldatakse valikute tegemist ning luuakse võimalused aktiivseks osaluseks;
- 8) tehakse koostööd vanematega.

Füüsiline keskkond

Füüsilise keskkonna kujundamisel:

- 1) tagatakse turvalisus;
  - 2) tehakse õppeprotsess nähtavaks;
  - 3) tagatakse õppe- ja mänguvahendite kättesaadavus ja mitmekesisus;
  - 4) luuakse võimalusel füüsiline keskkond, mis on lihtsasti ümberkohaldatav, paindlik ning aktiivset liikumist võimaldav liigendatud rühmaruum, mis võimaldab tegutseda alarühmades ja pakub võimalusi omaette olemiseks;
  - 5) luuakse võimalused mängimiseks ja aktiivseks liikumiseks ruumides ja õues.
- Õppe- ja kasvatustegevusi viiakse läbi lasteaia siseruumides ning õues, samuti väljaspool lasteaeda

3.2. Lapse eeldatavad üldoskused ja arengutulemused vanuseti

Üldoskused

Üldoskuste kujunemist toetatakse kõigi tegevuste kaudu, lõimides erinevaid valdkondi ja kasutades erinevaid õppeviise. Kuni kolmeaastaste laste puhul esitatakse kõik arengutulemused üldoskuste põhiselt. Omandatud üldoskused on aluseks põhikooli riiklikus õppekavas toodud üldpädevuste ja ennast reguleeriva õppija kujunemisele.

Eristatakse nelja üldoskuste rühma:

- mänguoskused;
- tunnetus- ja õpioskused;
- sotsiaalsed oskused;
- eneseregulatsiooni oskused.

Üldoskuste kujunemist toetatakse kõigi õppe- ja kasvatustegevuste kaudu erinevate valdkondade sisusid lõimides. Lapse valmisolek õpingute alustamiseks kujuneb kogu koolieelse aja jooksul.

3.2.1. Mänguoskused

Mäng on eelkoolieas lapse põhitegevus ja loomulik õppimisviis. Mängu käigus omandab ja kinnistab laps uut teavet, harjutab ning rakendab uusi oskusi, õpib suhtlema ja koostööd tegema ning sobival viisil enda tundeid ja soove väljendama. Mänguoskus on kõigi üldoskuste ning õppe- ja kasvatustegevuse eri valdkondade oskuste ja teadmiste arengu alus.

Mänguoskuste eeldatavad tulemused vanuseti:

3–4	4–5	5–6	6–7
Keskendub lühiajalisele ja lihtsale mängule täiskasvanu toel.	Keskendub iseseisvalt lühiajalisele ja lihtsale mängule.	Keskendub pikemaajaliselt enda valitud mängule.	Suudab mängule keskenduda.
Kasutab mänguasju tavapärasel moel (nt sõidutab autot, paneb nukule mütsi pähe).	Kasutab mängus õpetaja antud või olemasolevaid vahendeid ning jälgendab lihtsaid tegevusi.	Kasutab mängus vahendeid iseseisvalt, asendades neid vajadusel muu sobivaga.	Kasutab mängudes loovalt erinevaid vahendeid.
Matkib tuttavaid olukordi (nt söögi tegemine,	Rakendab mängudes fantaasiaelemente,	Rakendab mängudes	Rakendab mängudes loovust,

magama panek) oma kogemustest lähtuvalt.	sidudes isiklike kogemusi.	erinevatest allikatest saadud kogemusi, teadmisi ja muljeid.	kujutlusvõimet, oma kogemusi, teadmisi ja oskusi.
Soovib teiste algatatud mängus osaleda, võib vajada julgustust ja tuge.	Algatab lihtsamaid mängu (nt „teeme kooki”).	Algatab mängu ja toob neisse uusi ideid.	Näitab mängu käigus üles omaalgatust, huvi ja loovust.
Algatab lihtsaid mängu (nt autosõit).	Algatab lihtsama sisuga lühiajalisi mängu.	Mängib üksi ja koos kaaslasega ning muudab mängu kulgu.	Algatab mängu ja arendab mängude sisu.
Mängib lihtsat rollimängu täiskasvanu toel.	Võtab mängudes lihtsamaid rolle, kasutades matkimisel liikumist, kõne ja hääletooni.	Omandab mängudes rollidele iseloomuliku käitumise, tuginedes oma kogemusele.	Täidab mängudes erinevaid rolle.
Mängib mängu ja püüab teha koostööd eakaaslastega (paaris, väikeses grupis) täiskasvanu toel.	Algatab mängu, leiab mängukaaslased ja püüab nendega arvestada.	Suudab mängudes ülesandeid ja rolle jaotada ning kokkuleppeid sõlmida.	Suudab mängu käigus probleeme lahendada ja jõuda mängukaaslastega kokkuleppele.
Osaleb reeglitega mängus koos täiskasvanuga (nt peitus) ja suudab oodata oma korda.	Järgib tuttava mängu reegleid koos kaaslastega, vajadusel täiskasvanu abiga.	Järgib mängureeglite täitmist enda ja teiste poolt.	Järgib mängu reegleid ning oskab tuttavate mängude reegleid teistele selgitada.
Tunneb rõõmu koosmängust täiskasvanu toel.	Õpib oma tundeid võidu ja kaotuse korral väljendama, võib selleks vajada täiskasvanu tuge.	Väljendab oma tundeid võidu ja kaotuse korral ning mõistab, et mängus on võimalik veel proovida.	Tunneb rõõmu võidust ja suudab hakkama saada kaotusega.

3.2.2. Tunnetus-ja õpioskused

Tunnetusoskus on oskus tahtlikult juhtida oma tunnetusprotsesse – taju, tähelepanu, mälu, mõtlemist, emotsioone ja motivatsiooni.

Õpioskus on lapse suutlikkus oma tunnetusprotsesse õppimise eesmärgil kasutada – hankida teavet, omandada teadmisi ja oskusi ning uurida ja katsetada. Õpioskused kujunevad tunnetusoskuste arengu alusel.

Tunnetus- ja õpioskuste eeldatavad tulemused vanuseti:

3–4	4–5	5–6	6–7
Suudab lühiajaliselt (5–10 min) keskenduda huvipakkuvale tegevusele, vajades täiskasvanu juhendamist.	Suudab huvipakkuvatele tegevustele keskenduda mõnda aega (10–15 min) ning suudab alustada ja lõpetada tegevuse, vajadusel täiskasvanu toel.	Suudab huvipakkuvale tegevusele keskenduda (15–20 min), viib alustatud tegevuse lõpule.	Suudab huvipakkuvale tegevusele keskenduda.
Saab aru lihtsatest ja tuttavatest lausetest ning reageerib kuuldule enamasti konkreetse tegevusega, täiskasvanu juhendamisel.	Täidab täiskasvanu poolt antud ülesande, vastates lihtsatele küsimustele.	Reageerib sobivalt täiskasvanu juhistele ja osaleb lühikeses arutelus.	Saab kuuldust aru, reageerib sellele vastavalt ning kasutab arutlevat dialoogi.
Järgib täiskasvanu toel üheosalist juhust (nt „Palun pese käed”).	Täidab kaheosalist juhust, kui tegevused on tuttavad ja lihtsad (nt „Palun pane riided selga ja pese käed”), vajadusel täiskasvanu toel.	Täidab iseseisvalt lihtsamat kahe- kolmeosalist juhust, kui tegevused on seotud igapäevatoimingutega (nt „Palun pane riided selga, siis jalanõud jalga ja lõpuks mine mänguplatsile”).	Suudab täita kahe- kolmeosalist igapäevast juhust või korraldust.
Väljendab täiskasvanu abil oma mõtteid lihtsate lausetega ja esitab küsimusi.	Väljendab oma mõtteid, kasutades lihtsamaid põhjendusi (nt „sest mulle ei meeldi”) ja küsimusi (nt „kuidas see töötab?”) ning arutleb igapäevaste teemade üle, vajadusel täiskasvanu suunamisel.	Esitab küsimusi, avaldab arvamust (nt „Ma arvan, et...” ja arutleb lihtsate probleemide üle (nt mida teha, kui keegi on kurb).	Esitab küsimusi, arutleb ja oskab oma mõtteid arusaadavalt väljendada.
Rühmitab täiskasvanu toel esemeid ühe selge ja nähtava tunnuse järgi (nt kõik punased klotsid).	Rühmitab esemeid kahe erineva nähtava tunnuse alusel (nt kollased suured pallid).	Oskab rühmitada esemeid ja nähtusi erinevate tunnuste ning ühe ja sama eseme mitme erineva tunnuse järgi (nt pall on ümmargune, punane ja mängimiseks).	Oskab esemeid ja nähtusi erinevate tunnuste alusel rühmitada.

Kirjeldab täiskasvanu suunamisel üksteisele järgnevaid tegevusi, mis on seotud isikliku kogemusega (nt „vihma sadas, ei saanud õue minna“).	Eristab hulkade suurust ja proovib loendada või järjestada ning kirjeldab lihtsaid põhjus-tagajärg seoseid igapäevastes olukordades (nt „kuna sa jooksid, siis kukkusid“).	Suudab iseseisvalt loendada, võrrelda hulki ja oskab kirjeldada sündmuses ning nähtuses põhjus-tagajärg seoseid.	Saab aru lihtsamatest seostest (hulk, põhjus, tagajärg), tajub esemeid, sündmusi ja nähtusi tervikuna.
Tegutseb, uurib, katsetab enamasti kogemuspõhiselt ja matkides, vajades täiskasvanu tuge.	Konstrueerib, katsetab ja uurib erinevaid võimalusi – lahendab lihtsamaid praktilisi probleeme (nt „eelmine kord see vahend sobis, proovin uuesti“), kuid võib vajada täiskasvanu suunamist.	Kasutab teadmisi igapäevastes situatsioonides.	Kasutab õpitud erinevates olukordades ja probleeme lahendades.
Valib vahendeid ja lahendab probleeme enamasti katse-eksituse abil (nt proovib mitut erinevat eset, kuni üks sobib).	Valib vahendeid ja osaleb lihtsates praktilistes probleemilahendustes, kus saab proovida erinevaid vahendeid (nt ehitusklotsid, loovmaterjalid).	Valib tuttavate ülesannete puhul sobivaid vahendeid ja võtteid ning lahendab probleeme, tuginedes varasemale kogemusele.	Kasutab sobivaid vahendeid ja võtteid probleemilahenduseks.

3.2.3. Sotsiaalsed oskused

Sotsiaalsed oskused on oskused teistega suhelda, tajuda iseennast ja kaaslast, võtta omaks ühiskonnas üldtunnustatud tavasid ning lähtuda koostoimet võimaldavatest eetilistest tõekspidamistest.

Sotsiaalsete oskuste eeldatavad tulemused vanuseti:

3–4	4–5	5–6	6–7
Suhtleb eakaaslastega ja tuttavate täiskasvanutega (veltluseks valib keelt ise)	Alustab vestlust, osaleb mängudes ja räägib oma mõtetest.	Vestleb vabalt, loob ja hoiab sõprussuhteid.	Tunneb huvi teiste vastu, oskab luua sõprussuhteid ja tahab ning julgeb suhelda.

Märkab täiskasvanu suunamisel teise lapse tundeid, reageerib lihtsatele emotsioonidele (rõõm, kurbus).	Märkab teiste tundeid, püüab lohutada või aidata.	Arvestab teiste tunnetega grupitegevustes.	Püüab mõista teiste inimeste tundeid ning arvestada neid oma käitumises ja vestluses.
Jagab mänguasju täiskasvanu julgustusel.	Teeb koostööd väikeses grupis, lihtsates olukordades pakub ja küsib abi.	Töötab grupis ühise eesmärgi nimel, abistab vajadusel kaaslast.	Oskab kaaslastega arvestada ja teha koostööd ning osutab ja küsib vajadusel abi.
Mõistab lihtsate olukordade sobivust täiskasvanu abil.	Tunneb ära sobimatu käitumise, kui sellele viidatakse ning leiab täiskasvanu suunamisel sobiva käitumisviisi.	Teeb ise valikuid käitumisviiside vahel ja õpib neid tagajärgedega seostama.	Teeb vahet sobiva ja ebasobiva käitumise vahel, valib sobiva käitumisviisi vastavalt olukorrale ning mõistab oma käitumise tagajärgi.
Järgib lihtsaid kokkuleppeid ja õpib viisakusreegleid täiskasvanu juhendamisel.	Tuletab meelde ja püüab järgida rühma kokkuleppeid ning lihtsamaid viisakusreegleid, vajadusel täiskasvanu toel.	Järgib rühma reegleid ja üldtunnustatud viisakusreegleid.	Järgib kokkulepituid reegleid ja üldtunnustatud käitumisnorme.
Märkab, et inimesed võivad välja näha erinevad (nt nahavärv, kasv).	Teab, et inimestel võivad olla erinevad vajadused (sh toevajadused) ja kombed.	Räägib erinevustest avatud ja mõistval viisil.	Mõistab, et inimesed võivad olla erinevad.
Avaldab eelistust kahe valiku vahel.	Pakub ideid tegevuste osas.	Arutab valikuid ja otsustab koos kaaslastega.	Osaleb ja teeb ettepanekuid otsustusprotsessides.
Proovib uut tegevust täiskasvanu toel.	Tegutseb muutunud olukorras täiskasvanu juhiste toel.	Püüab uudsetes olukordades ise hakkama saada, vajadusel küsides täiskasvanu abi.	Suudab uudsetes olukordades toime tulla vajadusel täiskasvanu juhiseid järgides.

3.2.4. Eneseregulatsiooni oskused

Eneseregulatsiooni oskused on oskused, mis võimaldavad suunata oma tähelepanu, kasutada töömälu, pidurdada hetkeimpulsse ning kavandada oma käitumist vastavalt olukorrale. Eneseregulatsiooni oskused võimaldavad lapsel olukordadele paindlikult reageerida, erinevaid seoseid märgata ja lahendusi leida.

Eeldatavad tulemused vanuseti:

3–4	4–5	5–6	6–7
Väljendab oma emotsioone füüsiliselt (nt nutt, kallistamine).	Kirjeldab lihtsamaid emotsioone täiskasvanu toel (nt olen rõõmus, olen kurb).	Suudab emotsioone kirjeldada – mis teeb kurvaks või õnnelikuks – ja õpib mõistma ka keerukamaid tundeid (nt uhkus, häbi jm).	Suudab oma emotsioone kirjeldada ning sobival viisil väljendada.
Osaleb täiskasvanu toel mängudes ja igapäevategevustes.	Algatab mõningaid mängu ja tegevusi täiskasvanu suunamisel.	Kavandab mängu ja igapäevategevusi ning viib alustatu enamasti lõpuni, kuid võib vajada täiskasvanu abi.	Kavandab, algatab ja korraldab mängu ja igapäevategevusi ning viib alustatud tegevused lõpuni.
Järgib lihtsamaid juhiseid täiskasvanu suunamisel ja keskendub lühiajaliselt alustatud tegevusele.	Lahendab ülesandeid ja teeb koostööd kaaslastega, vajades täiskasvanu juhendamist.	Tegutseb iseseisvalt ja grupis eesmärgipäraselt, suutes keskenduda ja pingutada ülesannete täitmisel, vajadusel täiskasvanu toel.	Suudab pingutust nõudva tööülesande kallal iseseisvalt ja grupis sihipäraselt tegutseda.
Saab aru lihtsamatest käitumisreeglitest ning püüab neid täiskasvanu toel igapäevategevustes järgida.	Oskab tuttavas keskkonnas sobivalt käituda ning teab, mida tohib, mida mitte.	Oskab avalikus ruumis (nt teater, kontsert, liiklus) sobivalt käituda ja lahtuda kokkulepitud reeglitest.	Oskab erinevates olukordades sobivalt käituda ning muudab oma käitumist vastavalt tagasisidele.
Osaleb täiskasvanu suunamisel rahunemist soodustavates tegevustes.	Õpib täiskasvanu toel vaimset tasakaalu ja rahunemist soodustavaid tegevusi.	Oskab vajadusel iseseisvalt kasutada lihtsamaid vaimset tasakaalu ja rahunemist soodustavaid tegevusi.	Oskab vajadusel kasutada vaimset tasakaalu ja rahunemist soodustavaid tegevusi.
Saab hakkama lihtsamate eneseteenindamise toimingutega (riietumine, söömine, tualeti kasutamine) ja tööharjumustega (lehtede riisumine, mänguasjade koristamine).	On omandanud esmased eneseteenindamise ja tööharjumused, võib vajada täiskasvanu tuge.	Saab hakkama eneseteenindamisega ja on omandanud enesekohased tööharjumused (isiklike asjade hoidmine, vahendite heaperemehelik kasutamine).	Saab hakkama eneseteenindamisega ja tal on kujunenud esmased tööharjumused.

3.3. Lõimitud õppe- ja kasvatustegevused

Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel lõimitakse erinevaid valdkondi. Õppe- ja kasvatustegevuse põhimõtted:

- 1) mina ja keskkond;
- 2) keel ja kõne;
- 3) matemaatika;
- 4) kunst;
- 5) muusika;
- 6) liikumine.

3.3.1. Valdkond *Mina ja keskkond*

Valdkond *Mina ja keskkond* aitab lapsel mõista iseennast ja oma suhet ümbritseva sotsiaalse, kultuurilise, loodusliku ja tehiskeskkonnaga, kujundades teadlikku, hoolivat ja väärtustavat hoiakut. Selle kaudu arenevad ka tema tunnetus-, suhtlus- ja mõtlemisoskus, kujuneb positiivne minapilt ja kuuluvustunne nii looduses kui ühiskonnas.

Valdkonna *Mina ja keskkond* sisu jaguneb järgmisteks alateemadeks:

- *Sotsiaalne keskkond* (sotsiaalse keskkonna teemadevalik aitab lapsel mõista iseennast ja oma kohta sotsiaalses maailmas, kujundada positiivset enesetunnetust, sotsiaalseid oskusi, kultuuriteadlikkust ning väärtuspõhist ja turvalist käitumist erinevates olukordades.):
  - mina kui isiksus: enesetutvustus, huvid ja keha;
  - perekond ja peretraditsioonid;
  - erinevad ametid ja töö tähendus;
  - kodumaa sümbolid, rahva- ja kultuuritraditsioonid, olulised kultuuritegelased;
  - kultuuriline mitmekesisus ja inimeste erinevus;
  - turvaline käitumine, ohuolukordade äratundmine ja abi kutsumine;
  - tervise väärtustamine: hügieen, hammaste tervis, une ja puhkuse tähtsus, kehaline aktiivsus;
  - mitmekesine ja tervislik toitumine;
  - rahakasutus ja raha otstarve;
  - digikeskkond kui sotsiaalne ja turvalisust vajav ruum: ohtude tundmine, reeglite järgimine.

- *Looduskeskkond* (looduskeskkonna eesmärgid toetavad lapse loodushuvi ja teadlikkust loodusnähtustest, aastaegade ja elukeskkonna muutustest ning kujundada keskkonda hoidvaid ja loodussõbralikke hoiakuid):
  - kodukoha loodus ja selle eripära;
  - loodusvaatlused, muutused looduses eri ajatsüklites;
  - loodusnähtused ja aastaegade seos;
  - inimese mõju loodusele ja keskkonnahoidlik käitumine;
  - elukeskkonna mõju tervisele ja käitumisvalikutele.
- *Tehiskeskkond* (tehiskeskkonna tundmaõppimine arendab lapse arusaamist inimtekkelisest keskkonnast ja selles toimetulekuks vajalikke oskusi, sealhulgas tehnoloogiaga ümberkäimist, liikluskäitumist ja igapäevase keskkonna turvalist ning vastutustundlikku kasutamist):
  - kodu ja ehitised;
  - igapäevased tehisseadmed ja nende kasutus: digivahendid, kodumasinad, robotika;
  - liiklusohutus: jalakäija ohutu käitumine, liikluses osalemine, turvavarustus;
  - jäätmed ja ressurside säästmine.

Kolm keskkonda – sotsiaalne, loodus- ja tehiskeskkond – moodustavad koos terviku, mis aitab lapsel kujundada mitmekesise ja elulähedase maailmataju. Nende kaudu omandab laps teadmisi ja oskusi, mis toetavad tema toimetulekut igapäevaelus: ta õpib ennast ja teisi mõistma, areneb suhtlemisoskus ja väärtushinnangud, märkab looduse seaduspärasusi ja mõistab inimtegevuse mõju keskkonnale, samuti õpib ta turvaliselt ja vastutustundlikult kasutama tehiskeskkonna vahendeid. Niisugune terviklik lähenemine toetab lapse iseseisvust, teadlikkust ja valmisolekut erinevate elusituatsioonidega toimetulekuks, luues tugeva aluse edasiseks eluks.

Valdkond *Mina ja keskkond* õppe- ja kasvatustegevuse põhimõtted on:

- 1) toetada last iseenda ja ümbritseva keskkonna tundma õppimisel ja mõistmisel;
- 2) suunata last ümbritsevat keskkonda mängu ja igapäevatoimingute kaudu märkama, uurima ja kogema;
- 3) suunata last küsimusi esitama, probleeme püstitama, teemakohaselt arutlema, vastuseid leidma ning märgatust ja kogetust järeltusi tegema;
- 4) suunata last keskkonda hoidvalt ja turvaliselt käituma ning materjale ja vahendeid säästlikult kasutama;
- 5) suunata last keskkonda, enda ja kaaslaste kultuuri ja traditsioone ning tervist väärtustama;

6) suunata last märkama ja mõistma sotsiaalse keskkonna, loodus-, tehis ning digikeskkonna erinevusi.

Mina ja keskkond valdkonna eeldatavad tulemused vanuseti:

Alavaldkond	3–4	4–5	5–6	6–7
Mina	Ütleb küsimise korral oma ees- ja perekonnanime, vanuse ja soo (poiss, tüdruk) ning nimetab täiskasvanu abiga oma lemmiktegevuse	Kirjeldab enda välimust ja ennast lihtsate omaduste kaudu (nt kiire, rõõmus, meeldib joonistada).	Kirjeldab oma iseloomu ja huve detailsemalt, oskab võrrelda end sõpradega.	Oskab tutvustada ja kirjeldada iseennast, enda omadusi ning huvisid.
Kehaosad ja privaatsus	Osutab küsimise korral peale, kätele, jalgadele, silmadele, suule, ninale ja kõrvadele ning nimetab nende kehaosade peamist otstarvet (nt kõrvadega kuulatakse).	Tunneb oma kehaosi, teab nende lihtsamaid ülesandeid ning mõistab, et mõned kehaosad on privaatsed ja kuuluvad ainult talle.	Nimetab kehaosi (sh erinevaid organeid) ja nende ülesandeid, teab poiste ja tüdrukute erinevusi, teab, millised kehaosad on privaatsed, ning oskab seista oma isiklike piiride eest.	Oskab nimetada kehaosade nimetusi, teab nende vajalikkust ja mille poolest erinevad privaatsed kehaosad teistest.
Kodu, pere, peretraditsioonid	Räägib, kellega ta koos elab ja nimetab pereliikmeid.	Kirjeldab, mida talle meeldib oma perega teha, toob näiteid kodust (nt kortermaja, eramaja) ja kommetest.	Teab oma pere kombeid, erinevaid ruume kodus ja nende otstarvet.	Oskab kirjeldada oma kodu, perekonda ja peretraditsioone.
Ametid	Nimetab igapäevaelust tuttavamaid ameteid (nt õpetaja, arst).	Nimetab mõningaid ameteid ja oskab kirjeldada, mida nad teevad.	Teab ja nimetab erinevaid ameteid ja räägib, kelleks tahab suurena saada.	Oskab nimetada ja kirjeldada erinevaid ameteid.
Eesti sümbolid ja	Teab, et elab Eestis, kus	Nimetab Eesti riigi sümboleid	Teab Eesti Vabariigi presidendi nime ja	Oskab nimetada Eesti riiklikke

Alavaldkond	3–4	4–5	5–6	6–7
kultuuritraditsioonid	räägitakse eesti keelt, tunneb ära Eesti lipu, rahvuslinnu ja -lille ning nimetab küsimise korral pühadega seotud tegevusi.	(lipp, hümn, vapp, lind, lill, kivi) ja nimetab mõnda rahvuspüha/-tava (nt mardipäev, laulu- või tantsupidu).	nimetab mõningaid tuntud Eesti kultuuritegelasi ning kirjeldab tuntumaid rahvakombeid.	sümboleid, rahva- ja kultuuritraditsioonid ning olulisemaid kultuuritegelasi.
Erinevuste mõistmine	Märkab, et teised lapsed võivad käituda või välja näha erinevalt.	Toob võrdluses välja inimeste erinevusi (keel, toit, riietus) ja vajadusi.	Oskab selgitada inimeste erinevusi (nt kuidas inimesed erinevad keele, toidu või riietuse poolest) ja märgata vajadusi ning kultuuritraditsioone.	Saab aru, et inimesed on erinevad ning neil on erinevad vajadused ja kultuuritraditsioonid.
Turvalisus, abi kutsumine	Nimetab esemeid, mis võivad olla ohtlikud (nt nuga, käärid) ja räägib täiskasvanule, kui kardab või on saanud haiget.	Nimetab ohtlikke esemeid ja tegevusi (nt terariistad, mängimine ohtlikes kohtades) ja teab, et abi saamiseks tuleb pöörduda usaldusväärse täiskasvanu poole (nt politseinik, õpetaja), nimetab hädaabinumbrit 112.	Teab, kuidas turvaliselt käituda (nt ohtude ennetamine ja märkamine) ja kirjeldab, millal tuleb helistada hädaabinumbril ning millist infot helistades edastada.	Oskab ebameeldivates või ebaturvalistes olukordades turvaliselt käituda ning vajadusel abi kutsuda.
Tervis ja keskkond	Teab, et värske õhk, liikumine ja tervislik toit on kasulikud ja oskab neid oma enesetundega seostada.	Nimetab tervist toetavaid tegevusi keskkonnas (nt värskes õhus viibimine, puhtas vees ujumine).	Teab, milline keskkond, tegevus või käitumine aitab tervist hoida ja milline kahjustab.	Oskab kirjeldada, kuidas ümbritsev keskkond ja inimeste käitumine võib mõjutada tervist ning teab, kuidas oma tervist hoida.
Hammaste tervis	Teab, et hambaid peab pesema ja nimetab hammaste	Nimetab hammaste jaoks kasulikke ja kahjulikke toiduaineid ning	Nimetab hammaste tervise jaoks vajalikke tegevusi (hammaste pesemine, tervislik	Oskab selgitada, mida on vaja teha selleks, et hoida hammaste tervist.

Alavaldkond	3–4	4–5	5–6	6–7
	hooldamise vahendeid.	oskab selgitada, miks ja kuidas tuleb hambaid pesta.	toitumine, hambaarsti juures käimine).	
Isiklik hügieen	Teeb hügieenitoiminguid (nt käte pesu, nuuskamine) täiskasvanu suunamisel ja vajadusel abiga.	Teab vajalikke hügieenitoiminguid ning teeb neid iseseisvalt täiskasvanu meeldetuletusel.	Selgitab hügieenitoimingute vajalikkust ja järgib igapäevaseid hügieeniharjumusi iseseisvalt.	Oskab selgitada, miks on oluline järgida igapäevaelus isikliku hügieeni põhimõtteid.
Inimese mõju keskkonnale: loodushoid, säästev areng	Hoiab täiskasvanu juhendamisel lihtsate tegevuste kaudu keskkonda (nt sorteerib prügi).	Teab, miks on vaja loodust hoida ja osaleb keskkonnasäästlikes tegevustes.	Selgitab, millised tema teod võivad mõjutada keskkonda ja miks on oluline loodust hoida.	Märkab ja kirjeldab enda ja teiste tegevuse mõju keskkonnale ning käitub keskkonda säästvalt.
Kodukoha eripära ja loodus	Kirjeldab täiskasvanu suunamisel oma kodukoha loodust ja tunneb jalutuskäigul ära tuttavaid kohti.	Nimetab konkreetseid looduselemente oma kodukohas (nt meie kodu lähedal on järv, seal on suured puud).	Tunneb ja nimetab kodukoha loodusobjekte (nt Emajõgi, Munamägi), loomi, taimi ja mõisteid (nt linn, küla, mets, park, meri).	Tunneb oma kodukoha eripära ja oskab kirjeldada kodukoha loodust.
Looduse sõltuvus ajatsüklitest	Nimetab täiskasvanu juhendamisel ööpäeva osasid (hommik, lõuna, õhtu, öö) ja kirjeldab nendega seotud tegevusi ning tutvub erinevate aastaaegade.	Eristab ja nimetab ööpäeva osasid ja aastaaegu, seostab neid mõne tüüpilise loodusnähtuse ja tegevusega (nt sügisel lehed langevad ja me riisume lehti).	Kirjeldab loodust ja inimeste tegevusi erinevates ajatsüklites: ööpäev, aastaring.	Oskab kirjeldada loodust ja inimeste tegevusi erinevates ajatsüklites.
Loodusnähtused	Nimetab erinevaid ilmastikunähtusi (nt sajab vihma,	Kirjeldab täiskasvanu toel aastaaegu seoses	Kirjeldab erinevaid ilmastikunähtusi ning oskab neid seostada aastaaegade.	Oskab kirjeldada loodusnähtusi ja selgitada

Alavaldkond	3–4	4–5	5–6	6–7
	tuul puhub) ja mõningaid aastaajale omaseid tunnuseid täiskasvanu suunamisel.	ilmastiku- ja loodusnähtustega.		ilmastikunähtust e sõltuvust aastaaegadest.
Ohud seoses keskkonnaga	Arutleb täiskasvanu juhendamisel ohtlike olukordade üle looduskeskkonnas (nt ohud metsas, veekogudel).	Nimetab tegevusi, mis võivad olla ohtlikud nii loodus- kui tehiskeskkonnas (nt ujumine täiskasvanu järelevalveta, rattasõit kiivrita).	Oskab nimetada, mida tuleb teha ohutuse tagamiseks erinevates keskkondades.	Oskab kirjeldada võimalikke ohte seoses keskkonnaga, erinevate tegevustega ja olukordadega.
Liiklus	Nimetab liiklusvahendeid ja tunneb ära tuttavaid liiklus märke (nt valgusfoor, ülekäigurada) ning selgitab täiskasvanu abiga nende tähtsust.	Arutleb ohtude ja ohtlike olukordade üle tänaval ning teab mõningaid liiklusreegleid (nt sõiduteed ületades tuleb peatuda, vaadata, veenduda).	Selgitab käitumisreegleid tänaval ja teab, et liikluses tuleb olla tähelepanelik ja ettevaatlik ning käitub ohutult erinevates liiklusolukordades.	Oskab liikluses ohutult käituda.
Tervislik toitumine	Arutleb täiskasvanu abiga, miks juur- ja puuviljad on kasulikud.	Nimetab, mis on tervisele kasulikud ja kahjulikud söögid ja joogid (sh vee tähtsus).	Teab ja oskab selgitada, milliseid toiduaineid on vaja iga päev süüa rohkem ja milliseid vähem, et olla terve.	Oskab kirjeldada, mida tähtsustab tervislik ja mitmekesine toitumine.
Tervise väärtustamine	Arutleb täiskasvanu abiga, miks on uni ja liikumine vajalik.	Nimetab tervist hoidvaid tegevusi (tervislik toitumine, kehaline aktiivsus, uni, puhkus).	Teab ja selgitab, miks uni, puhkus ja liikumine mõjutavad tervist.	Oskab selgitada, miks piisav puhkamine, uni ja kehaline aktiivsus on olulised tervise hoidmisel.
Kiusamisvaba käitumine	Arutleb täiskasvanu juhendamisel, miks löömine, narrimine või	Mõistab täiskasvanu toel, et teiste inimeste suhtes tuleb olla salliv ja tunneb	Teab, et vägivald ja kiusamine on vale.	Oskab kirjeldada, miks vägivald ja kiusamine ei ole lubatud

Alavaldkond	3–4	4–5	5–6	6–7
	halvasti ütlemine ei ole lubatud.	ära kiusamiskäitumise		käitumine ning oskab ennetada, märgata ja vajadusel abistada.
Raha	Arutleb täiskasvanu juhendamisel, mis on raha ja milleks seda kasutatakse.	Teab, et täiskasvanud käivad tööl raha teenimiseks ja arutleb, et raha eest saab osta vajalikke asju (nt toit, riided) ning õpib mängudes raha kasutamist.	Selgitab raha kasutamise otstarvet – et see on mõeldud asjade ostmiseks, teenuste eest tasumiseks.	Oskab selgitada raha otstarvet.
Digiturvalisus	Nimetab täiskasvanu juhendamisel kodus ja lasteaias kasutatavaid digiseadmeid (nt arvuti, telefon) ja teab mõningaid ohtusid nende kasutamisel.	Arutleb täiskasvanu suunamisel digikäitumise reeglite üle (nt piiratud aeg ekraani vaatamiseks, võõrastele ei ütle oma nime).	Teab, kuidas digitehnoloogiat eesmärgipäraselt kasutada (nt õppimiseks, joonistamiseks).	Teab digitehnoloogia ja interneti turvalise ja eesmärgipärase kasutamise põhimõtteid ning oskab nimetada ohtusid digikeskkonnas.
Digivahendite kasutamine	Kasutab koos täiskasvanuga lihtsamaid robotikaseadmeid ning oskab neid hoida.	Kasutab täiskasvanu juhendamisel digivahendeid, täidab lihtsaid ülesandeid (nt foto tegemine, äpi avamine) ja suudab programmeerida lihtsamaid robotikaseadmeid	Oskab digivahendeid, sh robotikaseadmeid, kasutada konkreetse eesmärgiga, iseseisvalt, paaris või väikerühmas järgides kokkulepitud reegleid.	Oskab digivahendeid eesmärgipäraselt, heaperemehelikult ja loovalt kasutada ning juhib lihtsamaid robotikaseadmeid.

3.3.2. Valdkond *Keel ja kõne*

Lapse kõneareng on mitmetest osadest koosnev põhjalik protsess. See sisaldab endast nii keele kasutamist, suhtlemisoskuste kujunemist kui ka kirjaliku keele teket.

Keele ja kõne valdkonna sisu:

- Keelekasutus: hääldamine, sõnavara, grammatika.

Hõlmab enese väljendamise ja teistega suhtlemise viise ja väljendeid. Mida parem see on, seda arusaadavamalt saab laps ennast teistele arusaadavaks teha. Väikelapsel kujuneb see järk-järgult, liikudes üksikutest häälitustest üsna keerulisemate väljenditeni. Sõnavara laieneb igapäevastes olukordades ja vestlustes, võimaldades lapsel oma mõtteid ja tundeid täpsemalt väljendada. Grammatika väljendub lauseehituses, käänete ja ajavormide kasutamises ning lausete mitmekesisistumises. Keelekasutuse arengut toetab keeleliselt mitmekülgne keskkond ja eeskujulik täiskasvanu kõne.

- Suhtlemine, jutustamine ja kuulamine.

Suhtlemisoskus on aluseks sotsiaalsete suhete loomisele ja hoidmisele. Laps õpib suhtlemise kaudu kuulama teisi, väljendama oma soove, mõtteid ja tundeid ning reageerima sobivalt erinevates olukordades. Selleks, et suhelda peab olema sõnavara, teksti loome oskus, suhtlusolukorrale reageerimise ning kaaslasega arvestamise oskus. Täiskasvanu saab toetada suhtlemisoskust läbi dialoogi, jutustamise ja ühise arutelu, kus lapse mõtteid kuulatakse.

Jutustamisoskus areneb nii isiklike kogemuste jagamise kui ka loovate lugude rääkimise kaudu. See toetab lapse loogilise mõtlemisoskuse arengut ning seotud keskendumise ja keele mõistmisega ning kujuneb läbi suhtlemise, ettelugemise ja küsimuste arutamise.

- Lugemine ja kirjutamine, lastekirjandus.

Lugemise ja kirjutamise eeldused kujunevad juba enne reaalselt õpet, läbi kokkupuute kirjaliku keelega. Lugema ja kirjutama õppimise eelduseks on eakohane suuline kõne, motoorika, mõtlemine, mälu ja tajumise. Lapsele ettelugemine, koos raamatute vaatamine ja joonistamine-kirjutamine mänguliselt toetavad lapse huvi kirjutatud keele vastu. Laps õpib järk-järgult eristama häälikuid ja sõnu, märkama riime ja silpe ning seoseid häälikute ja tähtede vahel.

Lastekirjandus on heaks abivahendiks sõnavara rikastamisel ning see arendab kujutlusvõimet ja toetab uudishimu arengut ning loob võimalusi arutelude tekkeks. Täiskasvanu roll sealjuures on pakkuda lapsele huvitavat ja eale sobivat keskkonda ning

vahendeid, olla eeskujuks ja luua ettelugemisest rõõmu ning kirjaliku keelele avatud keskkond.

Valdkond *Keel ja kõne* õppe- ja kasvatustegevuse põhimõtted on:

- 1) luua lapsele võimalused keelt kuulata ja aktiivselt kasutada õppe- ja kasvatustegevustes ja igapäevatoimingutes, arvestades lapse keeleoskuse taset ja vanust;
- 2) luua lapsele võimalusi eesti keele, oma emakeele ja teiste keelte ning kultuuridega tutvumiseks;
- 3) pöörata tähelepanu erinevate meelte kaasamisele ja näitlikustamisele kasutades miimikat, kehakeelt, žeste, intonatsiooni, muusikat, rütmi, liikumist ja näitlikke vahendeid;
- 4) suunata last õpitut kordama erinevates kontekstides, olukordades ja suhtlussituatsioonides, sealhulgas väljaspool lastehoidu ja lasteaeda;
- 5) õpetada last suhtlemisel keele- ja kõnevahendeid kasutama;
- 6) suunata last ettelugemise, raamatu illustatsioonide vaatamise, jutustamise, dramatiseerimise, joonistamise, oma raamatute koostamise kaudu kirjandust mõistma ja hindama;
- 7) toetada lapse lugemishuvi ja lugemis- ning kirjutamisvalmiduse kujunemist žanriliselt mitmekesiste ja pildirikaste raamatute ettelugemise ning õppe- ja mänguvahendite, sealhulgas meediumide ja digivahendite kasutamise kaudu;
- 8) toetada lapse huvi ja väärtushinnangute kujunemist suulise ja kirjaliku kultuuripärandi kaudu.

Keele ja kõne valdkonna eeldatavad tulemused vanuseti:

Alavaldkonnad	3–4	4–5	5–6	6–7
Kirjalik kõne	Tunneb täiskasvanu rõhutatud hääldamise järgi kuulmise teel ära hääliku häälikute reas, nimetab üksikuid tähti ja tunneb kirjpildis ära oma nime.	Tunneb kuulates iseseisvalt ära hääliku häälikute reas ja sõnades (v.a häälikuühendites), häälib täiskasvanu abiga lihtsamaid sõnu ning tunneb ära ja nimetab tuttavamaid tähti.	Määrab hääliku asukoha (alguses, keskel, lõpus) häälikuühendita sõnas, teab enamikku tähti ning loeb üksikuid sõnu kindlas situatsioonis (nt poe- ja tänavanimed, sildid).	Tunneb tähti, suudab lugeda kokku 1–2-silbilisi sõnu.

Alavaldkonnad	3–4	4–5	5–6	6–7
	Matkib lugemist ja kirjutamist erinevatel viisidel või vahenditega.	Kirjutab üksikuid talle tuttavamaid tähti ja oma nime.	Oskab kirjutada enamikke joonistähti ja täiskasvanu juhendamisel üksikuid tuttavaid sõnu.	Oskab kirjutada 1–2-silbilisi lihtsamaid sõnu õigesti järjestatud ühekordsete joonistähedega.
Hääldamine	Hääldab õigesti enamikku emakeele häälikuid (v.a r-häälik) ja lihtsamatest häälikutest koosnevaid konsonantühendeid (-nt, -lt, -mp jne).	Hääldab õigesti kõiki emakeele häälikuid ja 3–4-silbilisi tuttava tähendusega sõnu.	Kordab järele ja hääldab õigesti kõiki emakeele häälikuid ja tuttava tähendusega sõnu.	Oskab oma kõnes ning etteöeldud sõnade kordamisel hääldada õigesti kõiki emakeele häälikuid.
Sõnavara	Kasutab igapäevases suhtluses tuttavaid sõnu, sh liitsõnu ja moodustab kahekuni kolmesõnalisi lauseid.	Laiendab oma sõnavara (vastandsõnad, omadussõnad jne) ja kasutab seda lihtsates lausetes igapäevases suhtluses.	Kasutab keerukamaid lauseid, moodustab vajaduse korral sõnu uudsete objektide, nähtuste või tegevuste tähistamiseks (nt nuga õuna koorimiseks – õunanuga).	Valdab suhtlemiseks piisavat sõnavara ja suudab vajadusel ise sõnu moodustada.
Suhtlemine	Algatab ise aktiivselt suhtlust ning suhtleb meelsasti eakaaslastega koostegevuses.	Algatab ja jätkab täiskasvanuga dialoogi ka väljaspool situatsiooni, vahetab vesteldes muljeid oma kogemuste põhjal ning esitab küsimusi (nt Miks ta nii tegi? Kuidas teha?).	Püsib enda või teiste algatatud teemas, vajaduse korral kohaneb teemamuutustega.	Tuleb toime nii eakaaslaste kui ka täiskasvanutega suhtlemisel, arvestab kaassuhtleja ja suhtlemise paigaga.

Alavaldkonnad	3–4	4–5	5–6	6–7
	Jutustab täiskasvanu abiga pildiseeria järgi, öeldes iga pildi kohta ühe lausungi.	Jutustab täiskasvanu vähese abiga nähtust, tehtust ja möödunud sündmustest 3–5 lausungiga (nt mida ta tegi kodus pühapäeval).	Jutustab pildi või kogemuse põhjal seotud lausungitega, kasutades sidesõnu.	Oskab jutustada pildi, kuulnud teksti või oma kogemuse põhjal, anda edasi põhisisu ja olulised detailid ning vahendada seejuures oma tundeid.
	Reageerib täiskasvanu lihtsamatele juhistele.	Saab täiskasvanu abiga aru kuuldust ning oskab sellele sobivalt reageerida.	Saab aru kuuldu peamisest sisust, oskab sellele reageerida ja sobivalt vastata.	Saab aru kuuldu sisust ja suudab sellele sobivalt reageerida.
	Püüab oma mõtteid ja soove väljendada täiskasvanu suunavate küsimuste abil.	Suudab oma mõtteid väljendada lihtsate lausetega tuttavates olukordades.	Räägib oma kogemustest ja tähelepanekutest, väljendades oma mõtteid arusaadavalt.	Oskab oma mõtteid suulises kõnes edasi anda.
	Kasutab kõnes eri tüüpi lihtlauseid (sh koondlauseid).	Kasutab kõnes lihtsamaid põimlauseid.	Kasutab kõnes põimlauseid ja lihtsamaid liitlauseid.	Kasutab kõnes aktiivselt liitlauseid.
	Loeb täiskasvanu abiga lihtsamaid liisusalme.	Loeb peast liisusalme/luuletusi.	Teab peast mõnda eestikeelset laulu või luuletust.	Teab peast eestikeelseid luuletusi ja laule.

Eesti keelt teise keelena kõneleva lapse eeldatavad tulemused vanuseti

3–4	4–5	5–6	6–7
Saab aru tuttavatest eestikeelsetest sõnadest.	Saab aru lihtsamatest õpitud sõnadest ja väljenditest, mõistab nende tähendust.	Saab aru õpitud sõnadest ja väljenditest, mõistab nende tähendust ning kasutab neid igapäevasuhtluses	Mõistab tuttavat teemat ja igapäevasuhtluses kasutatavat eestikeelset kõnet.

3–4	4–5	5–6	6–7
		eakaaslaste ja täiskasvanutega.	
Kordab järele lihtsamaid igapäevaelus kasutatavaid sõnu ja lausungeid (nt mängin palli, panen riidesse).	Kordab järele õpitud sõnu ja lausungeid ning kasutab neid tuttavate esemete, tegevuste ja omaduste nimetamiseks.	Saab aru õppe- ja kasvatustegevuse käigus omandatud sõnade tähendusest ja väljendab end lihtsamate keeleliste konstruktsioonide abil.	Tunneb ära ja mõistab õppe- ja kasvatustegevuse käigus omandatud sõnu ja keelelisi konstruktsioone ning kasutab neid oma kõnes.
Õpib täiskasvanu suunamisel, vajadusel viibete, žestide abil aru saama lihtsatest korraldustest, mis on igapäevategevustega seotud (nt hakkame sööma, läheme õue).	Saab aru täiskasvanu toel (viiped, žestid) ja reageerib lihtsatele korraldustele.	Mõistab eesti keelse korralduse sisu ja reageerib sellele vastavalt. Vajadusel toetatakse lapse mõistmist žesti või viipega.	Saab aru õpitud sõnavara piires korraldusest, mis on vajadusel žesti või viipega toetatud ja toimib vastavalt.
Õpib aru saama igapäevategevustega seotud küsimustest täiskasvanu toel.	Saab aru igapäevategevusega seotud küsimustest ning püüab täiskasvanu toel omandatud sõnavara piires neile vastata.	Saab aru lihtsast küsimustest ning proovib neile iseseisvalt vastata, kasutades lihtsamaid grammatilisi konstruktsioone.	Saab aru lihtsast küsimusest ning vastab õpitud sõnavara ja grammatiliste konstruktsioonide piires.
Saab aru üksikutest viisakusväljenditest (tere, palun, aitäh).	Kasutab täiskasvanu suunamisel üksikuid viisakusväljendeid.	Kasutab õpitud viisakusväljendeid, vajadusel täiskasvanu meeldetuletamisel.	Kasutab kõnes sobivaid viisakusväljendeid.
Proovib hääldada täiskasvanu abiga üksikuid lihtsamaid sõnu.	Hääldab täiskasvanu abiga lihtsamaid sõnu.	Kordab täiskasvanu juhendamisel võrdleva hääldamise abil ja vajadusel žesti või viipega toetatud lihtsamaid, erineva häälikupikkusega sõnu.	Suudab korrata võrdleva hääldamise abil ja vajadusel žesti või viipega toetatud erineva häälikupikkusega sõnu.
Tunneb täiskasvanu rõhutatud hääldamise järgi	Tunneb kuulates iseseisvalt ära	Määrab hääliku asukoha (alguses,	Tunneb eesti keele tähestikku, suudab

3–4	4–5	5–6	6–7
kuulmise teel ära hääliku häälikute reas ja tutvub eesti tähtedega (nt klotsidel, õppemängudes, „rääkivatel seintel”).	hääliku häälikute reas ja sõnades (v.a häälikuühendites), häälib täiskasvanu abiga lihtsamaid sõnu ning tunneb ära üksikuid tähti ja kirjapildis oma nime.	keskel, lõpus) häälikuühendita sõnas, teab enamikku tähti ja loeb üksikuid sõnu.	kokku lugeda 1–2-silbilisi sõnu.
Matkib üksikute eestikeelsete tähtede kirjutamist erinevatel viisidel või vahenditega.	Kirjutab täiskasvanu toel üksikuid talle tuttavaid eestikeelseid tähti.	Kirjutab enamikku joonistähti ja täiskasvanu juhendamisel üksikuid tuttavaid sõnu, sh oma nime.	Oskab kirjutada vähemalt 1–2-silbilisi lihtsamaid sõnu õigesti järjestatud ühekordsete joonistähtedega.
Õpib täiskasvanu suunamisel üksikuid lihtsamaid eestikeelseid laule ja liisusalme koos liigutustega.	Kordab täiskasvanule järgi lihtsamaid eestikeelseid laule või luuletusi.	Teab peast mõnda tuttavamat eestikeelset laulu või luuletust.	Teab peast eestikeelseid luuletusi ja laule.

3.3.3. Valdkond *Matemaatika*

Matemaatika valdkond toetab lapse mõtlemise, loogika, tähelepanu ja probleemilahenduskuse arengut ning loob aluse hilisemale matemaatikaõppele koolis. Varajane matemaatiline mõtlemine kujuneb läbi mängu, avastamise ja igapäevaste praktiliste tegevuste, kus laps kogeb hulki, suurusi, mustreid ja seoseid enda ümber.

Matemaatikavaldkonna sisu jaguneb neljaks alateemaks:

- hulgad, arvud, loendamine, arvutamine: laps õpib loendama esemeid, seostama kogust arvusümboliga, võrdlema hulkasid ning tegema lihtsaid liitmis- ja lahutamistoiminguid praktilistes olukordades;
- suurused, mõõtmine: laps uurib esemete pikkust, kaalu, mahtu ja koguseid, õpib neid võrdlema ning hindama; ta kasutab igapäevast võrdluskeelt, nagu „pikem“, „raskem“, „rohkem“, ning tutvub lihtsate mõõtmisviisidega;
- ruumi- ja ajataju: laps omandab arusaama ruumilistest suhetest (nt „peal“, „all“, „ees“, „taga“) ning ajalisest järjestusest (nt päeva osad, tegevuste järgnevus, nädalapäevad). Need oskused toetavad igapäevast orienteerumist ja loogilise mõtlemise arengut;
- geomeetrilised kujundid, mustrid: laps tunneb ja nimetab lihtsamaid kujundeid, õpib neid võrdlema ja eristama; ta loob ja jätkab mustreid ning märkab seaduspärasusi esemete, kujundite ja värvide seostes.

Valdkond *Matemaatika* õppe- ja kasvatustegevuse põhimõtted on:

- 1) suunata last matemaatilisi seoseid igapäevatoimingutes märkama, ümbritsevat keskkonda matemaatiliselt kirjeldama, esemeid järjestama, rühmitama ja loendama ning nähtuste ja esemete maailma korrastama ja kujundama;
- 2) suunata last ajas ja ümbritsevas keskkonnas orienteeruma ning vastavaid mõisteid oma tegevuse kirjeldamiseks kasutama;
- 3) seostada mäng, vaatlused, vestlused ja igapäevatoimingud matemaatikaga, suunata last nende tegevuste käigus kasutama erinevaid aistinguid – kuulmis-, nägemis-, haistmis- ning kompimisaistingut;
- 4) toetada lapse üldistamisoskuse kujunemist ja erinevate mõistete omandamist läbi objektide sarnaste ning erinevate tunnuste ja omaduste vaatlemise, võrdlemise, kirjeldamise ja sõnastamise.

Matemaatika valdkonna eeldatavad tulemused vanuseti:

Alavaldkond	3–4	4–5	5–6	6–7
Hulga mõiste ja võrdlemine	Otsustab, kas ese kuulub või ei kuulu moodustatud hulka.	Rühmitab esemeid kahe erineva tunnuse järgi (nt värv ja kuju).	Rühmitab ja nimetab hulga erinevaid ja ühiseid tunnuseid.	Oskab määrata esemete hulga ühiseid tunnuseid ja jaotada esemeid hulkadesse, arvestades samaaegselt kahte tunnust.
	Moodustab sarnaste tunnuste alusel paarid ja võrdleb neid.	Võrdleb esemete hulki ning otsustab, mida on rohkem, vähem või võrdselt.	Võrdleb hulki kasutades mõisteid ja tutvub märkidega rohkem kui ($>$), vähem kui ($<$) ja võrdselt ($=$).	Oskab võrrelda hulki, kasutades mõisteid <i>rohkem</i> , <i>vähem</i> , <i>võrdselt</i> .
Loendamine, numbrite tundmine ja arvutamine	Loendab 5 piires ja tunneb arvude rida 5ni.	Tutvub arvude ja numbrimärkidega 10ni ja kirjutab neid näidise järgi.	Loendab 12 piires, teab arvude rida 12ni, tunneb ja kirjutab numbrimärke ning nimetab antud arvule eelnevat/järgnevat arvu.	Oskab 12 piires loendamise teel kindlaks teha esemete arvu, teab arvude 1–12 järjestust, tunneb numbrimärke ning oskab neid kirjutada.
	Mängib koos täiskasvanuga mängu, mis toetavad liitmisest ja lahutamisest aru saamist läbi praktilise kogemuse (nt klotsidest torni ehitamine, poemäng).	Saab aru, et pärast juurde lisamist on esemeid rohkem ja pärast äravõtmist vähem.	Paneb kokku kahe hulga esemed ja liidab ning võtab ühest hulgast esemeid ära ja lahutab.	Oskab liita ja lahutada viie piires ning tunneb märke $+$, $-$, $=$.
	Kuulab täiskasvanu matemaatilist jutukest, mis on illustreeritud näitlike vahenditega ja püüab sellest aru saada.	Koostab koos täiskasvanuga lihtsa matemaatilise jutu kahest hulgast.	Koostab lühikese matemaatilise jutukese kahe hulga kohta (nt „Mul oli 3 õuna, andsin 1 ära“).	Oskab koostada kahe esemete hulga järgi matemaatilisi jutukesi.

Alavaldkond	3–4	4–5	5–6	6–7
Suurused ja mõõtmine, ühikud	Võrdleb kahte eset suuruse (suurem – väiksem), pikkuse (pikem – lühem), laiuse (laiem – kitsam) järgi ning kasutab lihtsamaid mõisteid.	Võrdleb ja järjestab 3 eset suuruse, pikkuse, laiuse ja kõrguse järgi ning kasutab vastavaid mõisteid.	Järjestab kuni 5 eset suurstunnuse järgi, leiab vaadeldavast objektist silma järgi suurema - väiksema - sama suure ning kontrollib objekte kõrvutades.	Oskab järjestada kuni viite eset suuruse järgi (pikkus, laius, kõrgus jm).
	Tunneb igapäevaelus ära münte ja rahatähti ning kasutab neid mängudes.	Teab, et rahaga saab asju osta ja mõisteid „sent” ja „euro” ning kasutab võrdlemisel mõisteid „kergem” ja „raskem”.	Seob rahasumma kogustega, oskab lihtsamat summat kokku arvutada (nt poemäng) ning tutvub mõõtühikutega (meeter, liiter, kilogramm) ja nende kasutamisevõimalustega.	Teab enamkasutatavaid raha- ning mõõtühikuid (euro, sent, meeter, liiter, kilogramm) ja seda, kuidas ning kus neid ühikuid kasutatakse.
	Tunneb mängus mõõtmise teel ära erineva pikkusega esemed (nt pikk, lühike).	Mõõdab täiskasvanu toel esemete pikkust nööri või muu vahendiga.	Mõõdab esemete pikkust kokkulepitud mõõtühikuga (nt pulk, samm) ja võrdleb tulemusi.	Oskab mõõta esemete pikkust kokkulepitud mõõtühikuga (samm, pulk, nööri vms).
Geomeetrilised kujundid ja mustrid	Eristab ringi, kolmnurka ja nelinurka ning leiab kujunditega sarnaseid esemeid lähiümbrusest.	Nimetab ja leiab tasapinnalisi kujundeid (ring, kolmnurk, nelinurk), kirjeldab erinevate nelinurkade (ruudu ja ristküliku) sarnasusi ja erinevusi.	Tutvub ruumiliste kujunditega kera ja kuup ja märkab sarnasusi ja erinevusi tasapinnaliste kujunditega (ring, nelinurk).	Tunneb ära ringi, kolmnurga, nelinurga, kera ja kuubi ning oskab neid kirjeldada.

Alavaldkond	3–4	4–5	5–6	6–7
	Jätkab õpetaja antud mustrit (nt punane-sinine-punane nupp).	Loob ja jätkab mustreid erinevate vahenditega (nt looduslikud materjalid, värvilised esemed).	Loob ja jätkab mustreid, rütme ning märkab neid ümbritsevas keskkonnas (nt põrandaplaadid on kollane-roheline-kollane-roheline, jalajäljed lumel).	Märkab ümbritsevas keskkonnas mustreid, rütme ja kordusi, oskab neid loogiliselt jätkata ja luua.
Orienteerumine ajas	Kasutab täiskasvanu toel mõisteid: <i>täna, homme, eile</i> .	Kasutab tuttavates olukordades mõisteid: <i>täna, eile, homme, praegu, enne</i> .	Teab, kasutab ja eristab mõisteid: <i>eile, täna, homme, enne, praegu, varem – hiljem, noorem – vanem</i> .	Oskab kasutada õigesti mõisteid <i>eile, täna, homme, enne, praegu, varem – hiljem, noorem – vanem</i> .
	Kordab täiskasvanu järgi nädalapäevade nimetusi ja leiab aastaegadele iseloomulikke tunnuseid (nt piltidel, vestluses vm).	Nimetab täiskasvanu toel ja kirjeldab erinevaid aastaagu, nädalapäevi õiges järjestuses ning tutvub kuude nimetustega.	Teab aastaegade ja nädalapäevade järjestust ning seostab kuid aastaagadega.	Oskab nimetada nädalapäevi, kuid, aastaagu õiges järjestuses.
	Kirjeldab aastaaga, millal on tema sünnipäev (nt siis, kui lumi on maas; siis, kui puude lehed lähevad kollaseks).	Teab, millisel aastaajal on tema sünnipäev ja täiskasvanu toel nimetab oma sünnikuud.	Nimetab oma sünnipäeva ja kuud, kasutades vajadusel abivahendeid (nt sünnipäevapuu, kalender).	Oskab nimetada oma sünnikuud ja -päeva.

Alavaldkond	3–4	4–5	5–6	6–7
	Märkab täiskasvanu toel kella liikumist, seostab teatud tegevusi kindla kellaajaga.	Mõistab täiskasvanu toel, et kella suur seier (üleval) näitab täistundi ja tuvastab täistunni kellaaja analoogkellal.	Tuvastab kellal täistundi (analoog- ja digitaalkellal) ja nimetab seda õigesti.	Oskab määrata kellaega täistundide s.
Orienteerumine ruumis, õuealal ja paberil	Kasutab täiskasvanu toel lihtsaid ruumilisi mõisteid: peal, all, ees, taga igapäevastes mängudes ja tegevustes.	Määrab enda asukohta teiste laste ja asjade suhtes (nt seisan sõbra taga, olen laua ees), ning täiskasvanu toel vasakut ja paremat poolt.	Määrab eseme (nt robotika vahendi) asukohta teise eseme suhtes ruumis, õuealal (nt GPS kunst) ja paberil kasutades mõisteid all, peal, kohal, keskel, äärel, vasakul, paremal.	Orienteerub ruumis, õuealal ja paberil ning oskab määrata eseme asukohta teise eseme suhtes- all, peal, kohal, keskel, äärel, vasakul, paremal.

3.3.4. Valdkond *Kunst*

Kunst võimaldab lapsel väljendada oma mõtteid, tundeid ja kogemusi erinevatel viisidel. Kunsti valdkonnas keskendutakse lapse loomisprotsessile ja eneseväljenduse arendamisele.

Kunsti valdkonna sisu:

- objekti või nähtuse vaatlemine: märgata vaadeldavas objektis ja nähtuses olulisi tunnuseid, detaile ja midagi uut;
- kujutamine ja väljendamine: mõtete ning tunnete edasiandmine nähtaval kujul;
- kujundamine: objektile vormi, kuju ja esteetilise lisaväärtuse andmine;
- tehnilised oskused: voolimine, joonistamine, maalimine, meisterdamine;
- kunstiteoste vaatlemine, vestlused kunstiteostest ja kunstist.

Valdkond *Kunst* õppe- ja kasvatustegevuse põhimõtted on:

- 1) luua lapsele võimalused kogeda elamusi, tunda rõõmu ja rahulolu ning väljendada end visuaalselt;
- 2) toetada lapse loovat eneseväljendust, katsetamist ja lahenduste leidmist;
- 3) luua lapsele võimalused erinevate materjalidega tutvumiseks, nende tunnetamiseks ning omaduste tundma õppimiseks ja kasutamiseks, kombineerides olemasolevaid oskusi uutega;
- 4) luua lapsele võimalused esteetilise kunsti, visuaalse kultuuri ja kultuuripärandi kogemiseks;
- 5) seostada mäng, vaatlused, vestlused ja igapäevatoimingud kunstiga, suunata last nende tegevuste käigus kasutama erinevaid aistinguid – kuulmis-, nägemis-, haistmis- ning kompimis-aistingut.

Kunsti valdkonna eeldatavad tulemused vanuseti:

3–4	4–5	5–6	6–7
Leiab täiskasvanu juhendamisel lähimast ümbrusest üksikuid detaile ja objekte ning kujutab neid lihtsustatult.	Leiab täiskasvanu juhendamisel lähimast ümbrusest detaile ja objekte ning püüab neid omavahel seostada ja kujutada.	Leiab lähimast ümbrusest detaile ja objekte ning kujutab neid vabalt ja isikupäraselt.	Oskab leida ümbritsevat vaadeldes detaile, objekte ja nendevahelisi seoseid ning kujutab ümbritsevat vabalt valitud ja isikupärasel viisil.
Kasutab lihtsaid kunstivahendeid (nt	Katsetab täiskasvanu juhendamisel erinevaid	Oskab täiskasvanu juhendamisel	Oskab mitmekülgseid kunstitehnikaid, -

3–4	4–5	5–6	6–7
värvipliats, pintsell, savi).	kunstmaterjale ja väljendab ennast kunstitöö kaudu.	mitmekülgseid kunstitehnikaid, -materjale ja -vahendeid kasutades väljendada meeleolusid ja kujutluspilte.	materjale ja -vahendeid kasutades väljendada meeleolusid ja kujutluspilte.
Kasutab etteantud vahendeid täiskasvanu suunamisel.	Teab, kuidas erinevaid vahendeid ohutult ja sihipäraselt kasutada.	Valib sobivad vahendid ning kasutab neid ohutult ja sihipäraselt.	Kasutab erinevaid vahendeid ja võtteid ohutult ning sihipäraselt.
Kirjeldab täiskasvanu suunamisel oma kunstitööd lühidalt ja nimetab kujutatud objekte.	Jutustab täiskasvanu suunamisel oma kunstitööst ja õpib väljendama oma arvamust kaaslaste kunstitööde kohta.	Kirjeldab oma töö protsessi, selgitab valikuid ning avaldab teiste tööde suhtes heatahtlikult arvamust.	Oskab esitleda oma kunstitööd ja arutleda kaaslaste kunstitööde üle.
Kaunistab eseme täiskasvanu valitud vahendite (nt šabloon, tempel vm) ja juhendamise abil.	Kavandab ja kaunistab eseme täiskasvanu suunamisel.	Kavandab, valib vahendid ja kaunistab eseme iseseisvalt.	Koostab ise või valib tööst lähtuvalt sobivad motiivid või vahendid eseme kaunistamiseks.
Teeb täiskasvanu juhendamisel kaaslastega ühistööd.	Jagab töövahendeid kaaslastega ja osaleb ühises kunstitöös.	Teeb iseseisvalt tööd rühmas, järgides kaaslastega ühises kunstitöös kokkuleppeid.	Oskab kavandada ja teostada kaaslastega ühist kunstitööd.
Räägib täiskasvanu suunamisel kunstitööst.	Vaatleb kunstitöid ja jutustab teosest täiskasvanu suunamisel.	Arutleb nii enda kui ka teiste kunstitööde üle, suhtudes kaaslaste töödesse heasoovlikult.	Vaatleb kunstiteoseid ja oskab vestelda.
Kaunistab täiskasvanu abiga rühmaruumi.	Valib täiskasvanu suunamisel kaunistuse tegemiseks vahendid ja paigutab need rühmaruumi.	Oskab iseseisvalt kavandada ja valida kunstivahendid õpi- ja kasvukeskkonna kujundamiseks.	Kasutab kunsti õpi- ja kasvukeskkonna kujundamisel.
Tunneb ära tuttavad digiseadmed, kasutab neid koos täiskasvanuga.	Pildistab või filmib täiskasvanu juhendamisel.	Oskab kasutada digiseadmeid iseseisvalt, tehes pilti, videot või salvestades heli.	Loob digitaalset sisu (näiteks foto, heli, video).

3.3.5. Valdkond *Muusika*

Muusika õppe- ja kasvatustegevusel on tähtis osa lapse terviklikus arengus. Selle kaudu täiustuvad muusikalised oskused, aga ka lapse mõtlemine, loovus, empaatiavõime, mälu ja tahtejõud.

Valdkond *Muusika* õppe- ja kasvatustegevuse põhimõtted on:

- 1) luua lapsele võimalused tunda rõõmu laulmisest, liikumisest, muusika kuulamisest, pillimängust ja ühisest musitseerimisest;
- 2) julgustada last kasutama oma kujutlusvõimet musitseerimisel, muusikast vestlemisel ning muusikalisel liikumisel, toetada last oma mõtete ja tunnete väljendamisel läbi muusikalise tegevuse;
- 3) luua lapsele võimalused erinevate muusikaliste väljendusvormide ja pärimusliku muusika kogemiseks;
- 4) tutvustada lapsele Eesti muusikalist pärandit.

Valdkonna *Muusika* sisu:

- *Laulmine.* Muusika valdkonnas on kesksel, olulisel kohal laulmine, mis on lapsele kõige lähedasem musitseerimise vorm. Lauldes arenevad rütmiline, muusikaline mälu, eneseväljendus. Kui laulda üksinda, areneb julgus, koos laulmine arendab jälle koostööoskust ja üksteisega arvestamist. Laululise tegevusega väljendab ja avab laps oma sisemaailma. Hääl on tema esimene muusikainstrument.
- *Muusika kuulamine.* Muusika kuulamine laiendab laste teadmist ümbritsevast maailmast, kultuurist ja muusikakultuurist. Selle tegevusega kujundatakse lapse esteetilist maitset. Õppe- ja kasvatustegevuse üheks eesmärgiks on muusikateost tundma õppida. Pala kuulamisele järgneb vestlus muusikast saadud tunnetest, see omakorda arendab lapse sõnavara ja eneseväljendusoskust. Veel arendab muusika kuulamine tähelepanu koondamise võimet ning kannatlikkust kuulata muusikapala lõpuni. Muusikapala korduv kuulamine süvendab saadud muljeid, kinnistab saadud teadmisi ning rikastab emotsionaalset ja intellektuaalset sfääri
- *Rütm.* Rütm ilmutab ennast kõikjal kus on võimalik mõõta aega. Rütm on loomulik elu osa, toetades lapse rütmitaju, loome võimalused tasakaalustatud, harmooniliseks, õppimisele ja uute oskuste omandamisele suunatud isiksuse arenguks. Ühise rütmi leidmine mängude, liikumise ja rütmilise kõne kaudu süvendab ühtekuuluvustunnet, teadlikkust enda võimest anda panus ühisesse loomingusse. Rütm ühendatuna keelega

(rütmisalmid, liisusalmid jm tekstid) loob piiramatud improviseerimisvõimalused, kus suunajaks on õpetaja.

- *Muusikalis-rütmiline liikumine.* Muusika väljendamine rütmilise liikumise kaudu kutsub lapses esile kehalise liikumise ja liigutused. Rütmiline liikumine on otseselt seotud rütmitajuga ning selle arendamisega. Muusika järgi liikumisega tabab laps muusika iseloomu ja samas arendab eneseväljendusoskust, fantaasiat ja rütmitaju.
- *Pillimäng.* Pillimäng on tegevus, mis mitmekesistab muusika õppe- ja kasvatustegevust ning arendab lapse muusikalisi võimeid. Selle kaudu kujunevad pulsitunnetus, rütmitaju, koordinatsioon, peenmotoorika ning kuulamisoskus ja ansamblitunnetus. Lisaks toetab pillimäng lapse sotsiaalset arengut – areneb koostööoskus, sihikindlus, tähelepanelikkus ja eneseväljendus.

Muusika valdkonna eeldatavad tulemused vanuseti

Alavaldkond	3–4	4–5	5–6	6–7
Laulmine ja muusika kuulamine	Huvitub laululistest tegevustest (plaksutab, teeb kaasa kokkulepitud liigutusi), laulab täiskasvanuga kaasa üksikuid fraase ja laululõike.	Laulab peast lihtsamaid õpitud laule rühmaga samas tempos.	Laulab teistega koos ja samas tempos õpitud eakohaseid laule, kasutades loomulikku häält.	Oskab laulda eakohaseid laule kaaslastega ja üksi.
	Tunneb rõõmu kuulatavast laulust või muusikapalast ja reageerib muusikale emotsionaalselt (nt plaksutab, kõigutab keha).	Väljendab emotsionaalselt kuulatud muusikas tajutud eristuvaid meeleolusid liigutuste ja liikumisega, tunneb kuulmise järgi ära õpitud laulu.	Teab muusikalisi põhimõisteid: aeglane – kiire, kõrge – madal, vali – vaikne, rõõmus – kurb ja oskab nende kaudu kuulatud muusikat iseloomustada.	Suudab laulu või muusikapala tähelepanelikult kuulata ning kuulatud muusikat iseloomustada.
	Tunneb ära ja imiteerib looma- ja linnuhääli.	Eristab kõla järgi õpitud pille (nt kõlapulgad, tamburiin, marakas).	Eristab muusikat kuulates enamlevinud pille (nt klaver, viiul, flööt).	Eristab õpitud pille tämbri ja kõla järgi.

Alavaldkond	3–4	4–5	5–6	6–7
Pillimäng	Mängib kehapillil (plaksud, patsud) ja lihtsamatel pillidel (nt marakas, rütmimuna, kelluke) täiskasvanuga kaasa, eristades kiiret ja aeglast rütmi.	Mängib rütmipille (nt kõlapulgad, tamburiin, kuljused) muusika kuulamise, liikumise ja laulmise saateks.	Mängib õpitud pillidel rütmisaateid lasteriimidele ja -lauludele õige hoiu ja mänguvõtetega, ansamblimängus osaledes alustab ja lõpetab koos teistega, mängib nendega ühes tempos.	Oskab mängida eakohastel pillidel õpitud lauludele, riimidele ja instrumentaalpaladele lihtsaid kaasmänge üksi ja koos kaaslastega.
Muusikalis-rütmiline liikumine	Liigub koos täiskasvanuga, reageerides muusika eristuvatele vormiosadele (jooks, kõnd, seisak).	Juhindub muusika meeleolust ja rütmist ning püüab liikumisel nendega arvestada.	Arvestab liikumisel muusika meetrumiga, muudab liikumist muusikaosade ja muusikaliste väljendusvahendite vaheldumise põhjal (tempo, dünaamika, register).	Oskab liikuda vastavalt muusika rütmile ja meeleolule.
	Sooritab lihtsaid tantsuliigutusi (keerutus kohapeal, poolkük, kand- ja varvasastak, rõhksamm, liigutused ülakeha ja kätega) täiskasvanu ettenäitamisel.	Tantsib, kasutades eakohaseid tantsuelemente (liikumised ringis, kolonnis, paarilisega keerutamine), osaleb laulumängudes.	Esitab õpitud tantse, kasutades eakohaseid tantsuelemente (nt hüpaksamm, liikumised paarilisega).	Oskab tantsida eakohaseid tantse üksi ja koos kaaslastega.
	Juhindub oma liikumise valikul muusika iseloomust ja täiskasvanu ettenäitamisest.	Väljendab muusika meeleolu liikumise kaudu.	Imiteerib ja katsetab loovaid liikumisi, kasutades erinevaid vahendeid ja arvestades muusika meeleoluga.	Oskab väljendada ennast loovalt muusikalis-rütmilise liikumise kaudu, kasutades liikumisel erinevaid liigutusi, tantsusamme, vahendeid.

3.3.6. Valdkond *Liikumine*

Valdkonna *Liikumine* sisu on:

- liikumisalased üldteadmised;
- põhiliikumised;
- liikumismängud;
- erinevad spordialad;
- tants ja rütmika.

Lasteaias on organiseeritud liikumistegevuse eesmärgiks arendada lapse liikumisoskusi, koordinaatsiooni, tasakaalu ja kehatunnetust. Kujundada positiivne hoiak liikumise ja kehalise aktiivsuse suhtes. Luua alus tervislike eluviiside kujunemisele ja kehalisele eneseväljendusele. Toetada lapse aktiivsust, rõõmu liikumisest ja tahtejõu arengut.

Liikumisoskused jagunevad:

- edasiliikumisega seotud oskused (kõndimis-, jooksmis-, ronimis-, hüppamis-, hüplemis-, roomamis-, veeremis-, ujumis-, tantsuoskus);
- vahendil edasiliikumisoskused (jalg- või tõukerattaga sõitmise, suusatamise, kelgutamise oskus);
- vahendi käsitlemisoskused (viskamis-, püüdmis-, veeretamis-, pörgatamisoskus, jalaga/käega palli löömisoskus, vahendiga palli löömisoskus);
- kehakontrollioskused (tasakaaluoskus seismisel, liikumisel, erinevates asendites ja liikumiste kombinatsioonides).

Valdkond *Liikumine* õppe- ja kasvatustegevuse põhimõtted on:

- 1) luua lapsele tingimused ja võimaldada aktiivset tegutsemist üksi ja rühmas, et laps tunneks rõõmu igapäevasest liikumisest erinevates keskkondades ja tingimustes;
- 2) rikastada lapse tegevusvõimalusi erinevate arendavate liikumistegevustega;
- 3) suunata lapse üld- ja peenmotoorika, põhiliikumiste ja kehaliste võimete arengut läbi erinevate liikumistegevuste, spordialade ja tantsu;
- 4) suunata last igapäevastes käelistes tegevustes ja harjutustes sooritamisel kasutama mõlemat kätt, täpsust nõudvas tegevuses domineerivat kätt;

5) tagada lapse liikumisoskuste ja kehaliste võimete arengut igapäevaste liikumist nõudvate tegevuste (näiteks matkade, vaba aja mängude, jalutuskäikude) ja juhendatud eakohaste liikumistegevuste kaudu.

Liikumise valdkonna eeldatavad tulemused vanuseti

3–4	4–5	5–6	6–7
Suudab keskenduda tuttavale ja huvipakkuvale kehalisele tegevusele täiskasvanu suunamisel.	Suudab keskenduda ja sooritada uudseid kehalisi tegevusi täiskasvanu suunamisel.	Suudab lühiajaliselt pingutada ja keskenduda kehalisele tegevusele ning seda lõpule viia.	Suudab pingutada ja keskenduda sihipärasele kehalisele tegevusele.
Tunneb liikumisel ja mängimisel mõningaid ohutusreegleid, kuid vajab täiskasvanu suunamist ja positiivset eeskuju.	Tunneb ja osaliselt järgib liikumisel ja mängimisel reegleid, kuid vajab veel juhendamist ja tuge.	Liikumistegevuses ja mängimisel järgib ohutus- ja mängureegleid, suudab juba teha arukamaid valikuid mänguks ja liikumiseks.	Peab liikumisel ja mängimisel kinni üldistest ohutus- ja mängureeglitest, valib liikumiseks ja mängudeks sobivad paigad ja vahendid.
Sooritab põhiliikumisi õpitud harjutustes ja mängudes (põhiliikumisoskused alles arenevad ja kujunevad).	Sooritab põhiliikumisi sujuvalt aktiivses tegevuses ja mängudes.	Sooritab põhiliikumisi sihipäraselt aktiivses tegevuses ja mängudes.	Sooritab põhiliikumisi pingevabalt, nii et liigutused on koordineeritud.
Teeb tasakaalu, painduvust ja kiirust arendavaid harjutusi ja tegevusi.	Suudab sooritada tasakaalu, painduvust ja osavust arendavaid harjutusi ja tegevusi.	Suudab täpsemalt juhtida liigutusi ja kombineerida erinevaid liikumiselemente, sooritada kestvamaid tegevusi, painduvust, tasakaalu, kiirust ja jõudu arendavaid harjutusi ning tegevusi.	Oskab sooritada osavust, vastupidavust, painduvust, tasakaalu, kiirust ja jõudu arendavaid harjutusi ning tegevusi.
Suudab kõndida lühikest maad (nt 2-3m) kitsal rajal, seista ühel jalal mõned sekundid.	Suudab säilitada tasakaalu lühikest aega paigal olles ning liikuda piiratud pinnal ja liikumise ajal hoida kehaasendit (k.a	Suudab seista ühel jalal ja oskab sooritada lihtsaid tasakaaluasendeid; suudab kõndida kitsal rajal enesekindlalt ja sujuvalt. Suudab hoida	Suudab säilitada tasakaalu paigal olles ja liikumisel.

3–4	4–5	5–6	6–7
	kelgutamisel, suusatamisel, tõukerattaga sõitmisel vm).	tasakaalu vahendil liikudes (nt kelgul, suuskadel, tõuke- või jalgrattal).	
Sooritab harjutusi õpetaja sõnalise seletuse ja ettenäitamise järgi.	Sooritab harjutusi õpetaja sõnalise seletuse järgi ja püüab ise lihtsaid liigutusi või harjutusi ette näidata.	Sooritab harjutusi õpetaja selgituste järgi ja julgeb ka kaaslastele liigutusi ja harjutusi ette näidata.	Oskab sooritada harjutusi õpetaja selgituste järgi ja ise harjutusi ette näidata.
Teeb lihtsaid liigutusi muusika järgi.	Teeb lihtsaid rütmilisi liikumisi (nt plaks-plaks-hüpe).	Tunneb ja järgib lihtsat rütmi (nt korduvad mustrid, tempovahetus), kasutab lihtsaid tantsusamme üksi ja rühmas tantsides.	Oskab sooritada koos kaaslasega rütmiliikumisi.
Reageerib lihtsatele rütmidele ja liikumisjuhistele (nt muusika järgi liikuma jääda või liikuda aeglasemalt/kiiremini).	Jäljendab liikumisega erinevaid rütme, lihtsa muusika või plaksutuse saatel (nt kõnnib ühtlases tempos, kui kuuleb plaksutust) ja muudab liikumisviisi rütmimuutusel.	Eristab aeglast ja kiiret rütmi ning kohandab oma liikumist vastavalt.	Oskab liikuda vastavalt rütmile ühtlase ja vahelduva tempoga.
Kasutab erinevaid vahendeid (näiteks pallid, rätikud, rõngad, suusad, kelgud jne) loovalt ja katsetades, mitte veel sihipäraselt.	Kasutab erinevaid vahendeid (näiteks pallid, rätikud, rõngad, suusad, kelgud jne) juba sihipärasemalt (nt viskab palli soovitud suunas, suudab rõngast keerutada).	Kasutab vahendeid iseseisvalt, mitmekesisemalt ja loovalt (nt suudab visata palli sihtmärki, veeretada ja keerutada rõngast, kelgutada turvaliselt).	Oskab kasutada liikumisel erinevaid vahendeid (näiteks pallid, lindid, rätikud, rõngad, reketid, suusad, kelgud jne).
Mängib täiskasvanu juhendamisel, lihtsaid	Mängib lihtsamaid liikumismänge, kus on 1–2 reeglit. Sportlike elemente	Mängib mängu, kus on rohkem reegleid ja koostööd (nt liikumis- ja sportlike	Oskab mängida erinevaid liikumis- ja sportlike

3–4	4–5	5–6	6–7
mänge, kus on liikumist ja vähem kindlaid reegleid.	(nt viskamine, hüppamine, jooksmine) rakendab mängus sihipärasemalt.	elementidega mängud meeskondades).	elementidega mängu.
Nimetab täiskasvanu suunamisel mõningaid igapäevaseid liikumisi (nt jooksmine, hüppamine, ronimine), eriti neid, mida ise sageli teeb.	Nimetab erinevaid igapäevaseid liikumisi (nt rattasõit, jooksmine, tantsimine) ja lihtsamaid spordialasid, mida on näinud või ise teinud (nt jalgpall, tantsimine vm).	Nimetab erinevaid igapäevaseid liikumisvõimalusi (nt jalgrattaga sõitmine, kelgutamine vm) ja mitmeid spordialasid nimepidi, eriti neid, mida on ise proovinud või mida peres harrastatakse.	Oskab nimetada erinevaid igapäevaseid liikumisvõimalusi ja spordialasid.

4. LASTEHOIU JA LASTEAIAS LAPSE ARENGU HINDAMISE JA TOETAMISE PÕHIMÕTTED JA DOKUMENTEERIMINE NING MEETODID JA VAHENDID LAPSE ARENGU HINDAMISEKS, JÄLGIMISEKS JA ANALÜÜSIMISEKS

4.1. Lapse hindamise ja toetamise põhimõtted

Lapse arengu hindamine (edaspidi hindamine) on oluline lapse eripära mõistmiseks, lapsele vajaliku toe väljaselgitamiseks, arengu ja positiivse enesehinnangu toetamiseks ning õppe- ja kasvatustegevuse kavandamiseks koostöös lapse ja vanemaga.

Hindamine on igapäevane osa õppe- ja kasvatusprotsessist. Hindamisel jälgivad ja analüüsivad õpetajad ja lapsehoidjad lapse arengut nii igapäevatoimingutes, vabamängus kui ka õppe- ja kasvatustegevustes. Lapse arengu hindamise ja toetamise eesmärk lastehoius ja lasteaias on mõista lapse eripära, toetada tema arengut, heaolu ja positiivset enesehinnangut ning kavandada lapse arengutasemele vastav õppe- ja kasvukeskkond. Hindamine on igapäevane osa õppe- ja kasvatustegevusest ning toimub lapse jälgimise ja analüüsimise kaudu igapäevatoimingutes, mängus ja kavandatud tegevustes. Õpetaja fikseerib jooksvalt lapse arengu kohta tähelepanekuid, tehes sissekandeid Eliisi keskkonda.

Lapse arengu hindamise aluseks on:

- lapse üldoskused (lastehoiurühm ja lasteaiarühm),
- õppe- ja kasvatustegevuse valdkondade eeldatavad tulemused (lasteaiarühm).

Lapse arengut kirjeldatakse lapsest lähtuvalt, väärtustades tema saavutusi, arengut ja individuaalseid eripärasid. Lapsevanemale tutvustatakse lapse arengu hindamise põhimõtteid ja korraldust.

Lapse arengu hindamine ja toetamine lasteaias on süsteemne, järjepidev ja lapsekeskne protsess, mille eesmärk on mõista iga lapse arengut, märgata tema tugevusi ja vajadusi ning kavandada sellest lähtuvat õppe- ja kasvatustegevust. Lapse arengut kirjeldatakse lapsest lähtuvalt, väärtustades lapse pingutusi, saavutusi ning tunnustades lapse toimetulekut, arenemist, positiivseid hoiakuid ja huvi. Lasteaias on kehtestatud lapse arengu hindamise kava, mida kasutatakse lapse arengu järjepidevaks jälgimiseks, hindamistulemuste dokumenteerimiseks ning arengu analüüsimiseks õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel (Lisa 1).

Lapse arengu hindamisel ja toetamisel lähtutakse järgmistest põhimõtetest:

- *Lapsekeskne lähenemine* – last hinnatakse tervikuna, arvestades tema individuaalseid eripärasid, arengutempot ja kogemusi.
- *Järjepidevus ja süsteemsus* – lapse arengut jälgitakse pidevalt igapäevastes tegevustes, mitte üksikute testide kaudu.
- *Positiivne ja toetav hindamine* – keskendutakse lapse tugevustele ja edusammudele, toetades enesehinnangu kujunemist.
- *Individuaalsuse arvestamine* – hindamistulemusi kasutatakse õppe- ja kasvatustegevuse kohandamiseks vastavalt lapse vajadustele .
- *Koostöö lapsevanemaga* – lapse arengut käsitletakse koostöös perega, jagades infot ja kaasates vanemaid arengu toetamise protsessi.
- *Varajane märkamine ja sekkumine* – erivajaduste või arenguliste eripärade ilmnemisel kavandatakse õigeaegne tugi.
- *Reflektiivsus* – õpetaja analüüsib kogutud infot ning kasutab seda teadlike pedagoogiliste otsuste tegemisel.

4.2. Dokumenteerimine

Pedagoogiline dokumenteerimine on lapse õppimise ja arengu nähtavaks tegemise protsess, mis hõlmab info kogumist, analüüsimist ja tõlgendamist. See ei ole üksnes tegevuste jäädvustamine, vaid õpetaja professionaalne refleksiooniprotsess, mille eesmärk on mõtestada lapse õppimist ja kavandada edasisi samme.

Dokumenteerimine:

- toetab lapse arengu mõistmist ja analüüsi;
- loob aluse individuaalse õpitee kavandamiseks;
- aitab teha õppimine nähtavaks lapsele, vanemale ja õpetajale;
- toetab meeskonnatööd ja koostööd lapsevanemaga.

Dokumenteerimine toimub planeeritult ja eesmärgistatult, hõlmates nii igapäevaseid tegevusi kui ka sihipäraseid vaatlusi.

Lastehoius lapsehoidja või õpetaja ning lasteaias õpetaja koostab kaks korda õppeaastas lapse arengu hindamise Eliisis. Õpetaja tutvustab lapsevanemale lapse arengu hindamise põhimõtteid ja korraldust. Lapse arengu hindamise tulemuste põhjal koostatakse üks kord õppeaastas lapse arengu kirjalik kokkuvõte.

Lapse arengu toetamiseks vajadusel viiakse läbi arenguestlus lapsevanemaga, mille käigus:

- antakse lapsevanemale tagasisidet lapse arengust ja õppimise tulemustest;
- lapsevanem esitab oma seisukohad ja ootused lapse arengu suhtes;
- lepatakse kokku mõlema osapoolle edasised tegevused lapse arengu toetamiseks.

Vestlused toimuvad avatud ja usalduslikus õhkkonnas, soodustades koostööd ning partnerlust. Koostöövestluste tulemused dokumenteeritakse, järgides kehtivaid isikuandmete kaitse nõudeid.

Kui lapsevanem ei soovi arenguestlusel osaleda, kinnitab ta selle kirjalikult oma allkirjaga. Arenguestlused viiakse läbi üks kord õppeaastas või vastavalt vajadusele kas mõlema lapsevanemaga või ühe lapsevanemaga ning vestluses osaleb õpetaja või vajadusel õpetaja koos abiõpetajaga. Vajaduse korral või õpetajaga kokkuleppel osaleb arenguestlusel ka lasteaia tugispetsialist (logopeed-cripedagoog).

Koolimineva lapse kohta koostab lasteaed koolivalmiduskaardi (Lisa 2), milles kirjeldatakse lapse üldoskuste ning õppe- ja kasvatustegevuse valdkondade arengutulemusi. Koolivalmiduskaardi vormi kinnitab lasteasutuse direktor.

4.3. Meetodid ja vahendid lapse arengu hindamiseks, jälgimiseks ja analüüsimiseks

Rühmaõpetajad teevad tihedat koostööd lasteaia liikumis- ja muusikaõpetajate, logopeedi ja tervisehoiutootajaga. Kõikide lasteaia käivate laste erivajadused kaardistatakse. Kaardistamist kajastavad dokumendid on:

- Logopeediline kaart (kõneareng) - logopeed;
- Lapse arengu hindamine 2 x aastas - õpetajad;
- Lapse arengu hindamise kokkuvõte 1 x aastas – õpetajad;
- Individuaalne arengu jälgimise kaart (IAJK, vajadusel) – õpetajad, tugispetsialist;
- Individuaalne arenduskava (IAK, vajadusel) - õpetaja koostöös abiõpetaja, tugispetsialisti, tugiteenuste koordineerija ja lapsevanemaga

Kui lapsel ilmneb vajadus toe järele, teavitab lasteaed sellest lapsevanemat ning korraldab lapse arengu hindamise täpse kava. Lapse arengu hindamise tulemused, õpetajate tähelepanekud ja rakendatud tugimeetmed dokumenteeritakse Eliisis lapse individuaalse arengu jälgimise kaardil (IAJK).

Lapsele, kellel esineb kohanemiskursi või mahajäämust eeldatavate arengutulemuste saavutamisel, pakub lasteaed üldist tuge. Üldine tugi hõlmab:

- õpetaja pakutavat individuaalset lisajuhendamist (dokumenteeritakse Eliis keskkonnas lapse arengu tagasiside osana);
- tugispetsialisti teenuseid (nt logopeed).

Vajaduse korral koostatakse lapsele Eliis individuaalne arenduskava (IAK), mille koostab rühmaõpetaja koostöös abiõpetaja, tugispetsialisti ja lapsevanemaga. Arenduskava aluseks on alushariduse riiklik õppekava ning see toetab lapse individuaalset arengut ja õppimist. Vähemalt üks kord õppeaastas tehakse kokkuvõtte individuaalse arenduskava rakendamisest, arengukeskkonna sobilikkusest ning lapse edasistest vajadustest.

Kui lasteaia poolt pakutav üldine tugi ei anna soovitud tulemusi, teeb tugiteenuste koordineerija lapsevanemale ettepaneku pöörduda koolivälise nõustamismeeskonna poole, et selgitada välja tõhustatud toe või eritoe rakendamise vajadus.

Kooliväline nõustamismeeskond annab lapse arengu toetamiseks ning õppe- ja kasvatustegevuse korraldamiseks soovitusel. Soovituste rakendamiseks on vajalik lapsevanema nõusolek. Nõustamismeeskonna soovitus kantakse hariduse infosüsteemi pärast vanema nõusoleku saamist.

Vähemalt korra õppeaastas ja siis, kui koolivälise nõustamismeeskonna määratud toe rakendamise tähtaeg on lõppemas, hindab tugiteenuste koordineerija koostöös õpetajate ja tugispetsialistidega soovitatud toe rakendamise mõju ning teeb direktorile ettepanekud edasiseks tegevuseks. Tõhustatud toe ja eritoe rakendamiseks on lasteaial õigus vajalikus mahus ja ulatuses töödelda teise lasteaia ja koolivälise nõustamismeeskonna poolt hariduse infosüsteemi kantud andmeid koolivälise nõustamismeeskonna soovitusel ning tuge saavale lapsele rakendatud tugimeetmete kohta.

5. LASTEHOIU JA LASTEAIA VANEMATEGA TEHTAVA KOOSTÖÖ PÕHIMÕTTED JA KORRALDUS

5.1. Lapsevanematega koostöö põhimõtted ja korraldus

Lastehoiu ja lasteaia töötajad ning lapsevanem teevad koostööd lapse arengu ja tervise toetamiseks, lähtudes vastastikusest usaldusest, lugupidamisest ja avatud dialoogist. Koostöö on järjepidev ning hõlmab nii igapäevast suhtlust kui ka lapse arengut puudutavate oluliste otsuste ühist kavandamist ja elluviimist.

Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisse ja läbiviimisse kaasatakse võimalusel lapsevanemaid. Lapsevanemaid teavitatakse õppe- ja kasvatustegevuse põhimõtetest ning alushariduse alusväärtustest, et tagada ühine arusaam lapse toetamisel. Lastehoiu ja lasteaia töötajad vahetavad lapsevanemaga regulaarselt informatsiooni lapse arengu, õppimise ja tervise kohta ning lapsevanem on aktiivselt kaasatud lapse arengut puudutavate otsuste tegemisse ja nende rakendamisse.

Lapse arengu toetamiseks teevad õpetajad lapsevanematega koostööd, pakkudes vajadusel tuge ja nõu õppe- ja kasvatusküsimustes. Lasteaias tehakse koostööd ka tugiteenuste koordineerijaga, et luua lapsevanemale mitmekülgsed võimalused saada professionaalset abi ja juhendamist. Lasteaia tegevus on perekonna jaoks avatud ning suhtlemis- ja infovahetusvõimalused kohandatakse vastavalt pere vajadustele ja eelistustele.

5.2. Lastevanematega koostöövormid ja -viisid:

- 2 x aastas üldkoosolekud;
- 2 x aastas rühmakoosolekud (või vastavalt vajadusele);
- Avatud uste nädal lapsevanematele;
- Laste ja lastevanemate ühisüritused;
- 1 x aastas arenguvestlused (või vastavalt vajadusele);
- Lasteaia veebileht ja sotsiaalmeediakanal (Facebook);
- Eliis (infovahetus ja lapse arengu jälgimine);
- Artiklid rühma infostendil;
- Lastepeod ja näitused- vastavalt aasta tegevuskavale;
- Ankeedid ja küsimustikud
- Hoolekogu koosolekud

6. ÕPPEKAVA UUENDAMISE JA TÄIENDAMISE KORD

Narva Lasteaia Päikene õppekava on lasteasutuse õppe- ja kasvatustegevuse alusdokument. Lasteasutus koostab oma õppekava Alushariduse riikliku õppekava alusel. Lasteasutuse õppekava koostamisest ja arendamisest võtavad osa lasteasutuse õpetajad vajadusel kaasates lapsevanemaid.

Lasteaia direktor koostab koostöös õppe- ja kasvatustegevusega seotud töötajatega lasteaia õppekava ja selle muudatused ning kinnitab need, olles kuulanud ära hoolekogu arvamuse.

Õppekava uuendamine ja täiendamine on järjepidev protsess. Muudatuste kavandamisel arvestatakse muu hulgas õigusaktide muudatusi, sisehindamise tulemusi, õppe- ja kasvatustegevuse analüüsi ning töötajate ja hoolekogu ettepanekuid.

Õppekava muutmise ettepanekuid võivad teha lasteaia direktor, õppe- ja kasvatustegevusega seotud töötajad, hoolekogu, lapsevanemad ja lasteaia pidaja.

Enne õppekava või selle muudatuste kinnitamist kuulab direktor ära hoolekogu arvamuse. Õppekava ja selle muudatused kinnitab direktor käskkirjaga.

LISA 1. LAPSE ARENGU HINDAMISE KAVA

Aeg	Tegevus	Sisu ja eesmärk	Väljund / dokument
September	Lapse vaatlus	Esmased tähelepanekud lapse üldoskuste ja arengutaseme kohta	Eliisis – tagasiside lapse arengukohta, lapse kohanemise jälgimisleht (hoiurühmas)
Oktoober	Arengu hindamine ja vajadusel individuaalne kavandamine	Lapse esmase arengu hindamine, individuaalsete eesmärkide seadmine. Hindamine vastavalt üldoskustele ja valdkondadele	Eliisis - lapse arengu hindamisleht, vajadusel individuaalse arengu jälgimise kaart (edaspidi IAJK) ja vajadusel individuaalne arenduskava (edaspidi IAK)
November	Tutvumis-/arenguestlus vanema(te)ga	Tagasiside vanema(te)le lapse arengust ja vajadustest	Arenguestluse protokoll (Lisa 3)
Jaanuar-veebruar	Ümarlauad (vajadusel)	Lapse tugevuste ja toetamisvaldkondade täpsem analüüs	Ümarlaua protokoll
Märts-aprill	Arengu hindamine ja vajadusel individuaalne kavandamine	Hindamine vastavalt üldoskustele ja valdkondadele	Lapse arengu hindamisleht (Eliis), tööde analüüs, IAJK (Eliis), IAK (Eliis)
Aprill-mai	Lapse arengu (kuni 6-aastased lapsed) ja koolivalmiduse hindamine (6-7-aastastel lastel)	Lapse arengu kirjalik kokkuvõte, soovitus	Eliisis - lapse arengu kirjalik kokkuvõte (kuni 6-aastased lapsed), koolivalmiduskaart (6-7-aastased lapsed)
Juuni	Üldkokkuvõte ja edasiside järgmiseks õppeaastaks	Rühma koondanalüüs ja eesmärgid uueks õppeaastaks	Rühma aruanne, SWOT analüüs
Õppeaasta jooksul (vajadusest lähtuvalt)	Arenguestlus vanema(te)ga	Tagasiside vanema(te)le lapse arengust ja vajadustest	Arenguestluse protokoll, IAJK ja IAK

LISA 2. KOOLIVALMIDUSKAART

Üldandmed lapse kohta
Nimi:
Sünniaeg:
Lasteasutus:
Rühmatüüp:
Kodune keel(-ed):
Lasteasutuses käidud aeg:

Jaotus		6-7 aastase lapse eeldatavad üldoskused ja arengutulemused			
Mänguoskused	1.	Suudab mängule keskenduda.			
	2.	Kasutab mängudes loovalt erinevaid vahendeid.			
	3.	Rakendab mängudes loovust, kujutlusvõimet, oma kogemusi, teadmisi ja oskusi.			
	4.	Näitab mängu käigus üles omaalgatust, huvi ja loovust.			
	5.	Algatab mängu ja arendab mängude sisu.			
	6.	Täidab mängudes erinevaid rolle.			

	7.	Suudab mängu käigus probleeme lahendada ja jõuda mängukaaslastega kokkuleppele.			
	8.	Järgib mängu reegleid ning oskab tuttavate mängude reegleid teistele selgitada.			
	9.	Tunneb rõõmu võidust ja suudab hakkama saada kaotusega.			
Tunnetus- ja õpioskused	1.	Suudab huvipakkuvale tegevusele keskenduda.			
	2.	Saab kuuldust aru, reageerib sellele vastavalt ning kasutab arutlevat dialoogi.			
	3.	Suudab täita kahe-kolmeosalist igapäevast juhust või korraldust.			
	4.	Esitab küsimusi, arutleb ja oskab oma mõtteid arusaadavalt väljendada.			
	5.	Oskab esemeid ja nähtusi erinevate tunnuste alusel rühmitada.			
	6.	Saab aru lihtsamatest seostest (hulk, põhjus, tagajärg), tajub esemeid, sündmusi ja nähtusi tervikuna.			
	7.	Kasutab õpitut erinevates olukordades ja probleeme lahendades.			
	8.	Kasutab sobivaid vahendeid ja võtteid probleemilahenduseks.			

Sotsiaalsed oskused	1.	Tunneb huvi teiste vastu, oskab luua sõprussuhteid ja tahab ning julgeb suhelda.			
	2.	Püüab mõista teiste inimeste tundeid ning arvestada neid oma käitumises ja vestluses.			
	3.	Oskab kaaslastega arvestada ja teha koostööd ning osutab ja küsib vajadusel abi.			
	4.	Teeb vahet sobiva ja ebasobiva käitumise vahel, valib sobiva käitumisviisi vastavalt olukorrale ning mõistab oma käitumise tagajärgi.			
	5.	Järgib kokkulepitud reegleid ja üldtunnustatud käitumisnorme.			
	6.	Mõistab, et inimesed võivad olla erinevad.			
	7.	Osaleb ja teeb ettepanekuid otsustusprotsessides.			
	8.	Suudab uudsetes olukordades toime tulla vajadusel täiskasvanu juhiseid järgides.			
Eneseregulatsiooni oskused	1.	Suudab oma emotsioone kirjeldada ning sobival viisil väljendada.			
	2.	Kavandab, algatab ja korraldab mängu ja igapäevategevusi ning viib alustatud tegevused lõpuni.			

	3.	Suudab pingutust nõudva tööülesande kallal iseseisvalt ja grupis sihipäraselt tegutseda.			
	4.	Oskab erinevates olukordades sobivalt käituda ning muudab oma käitumist vastavalt tagasisidele.			
	5.	Oskab vajadusel kasutada vaimset tasakaalu ja rahunemist soodustavaid tegevusi.			
	6.	Saab hakkama eneseteenindamisega ja tal on kujunenud esmased tööharjumused.			
Mina ja keskkond	1.	Oskab tutvustada ja kirjeldada iseennast, enda omadusi ning huvisid.			
	2.	Oskab nimetada kehaosade nimetusi, teab nende vajalikkust ja mille poolest erinevad privaatsed kehaosad teistest.			
	3.	Oskab kirjeldada oma kodu, perekonda ja peretraditsioone.			
	4.	Oskab nimetada ja kirjeldada erinevaid ameteid.			
	5.	Oskab nimetada Eesti riiklikke sümboleid, rahva- ja kultuuritraditsioone ning olulisemaid kultuuritegelasi.			

	6.	Saab aru, et inimesed on erinevad ning neil on erinevad vajadused ja kultuuritraditsioonid.			
	7.	Oskab ebameeldivates või ebaturvalistes olukordades turvaliselt käituda ning vajadusel abi kutsuda.			
	8.	Oskab kirjeldada, kuidas ümbritsev keskkond ja inimeste käitumine võib mõjutada tervist ning teab, kuidas oma tervist hoida.			
	9.	Oskab selgitada, mida on vaja teha selleks, et hoida hammaste tervist.			
	10.	Oskab selgitada, miks on oluline järgida igapäevaelus isikliku hügieeni põhimõtteid.			
	11.	Märkab ja kirjeldab enda ja teiste tegevuse mõju keskkonnale ning käitub keskkonda säästvalt.			
	12.	Tunneb oma kodukoha eripära ja oskab kirjeldada kodukoha loodust.			
	13.	Oskab kirjeldada loodust ja inimeste tegevusi erinevates ajatsüklites.			
	14.	Oskab kirjeldada loodusnähtusi ja selgitada ilmastikunähtuste sõltuvust aastaegadest.			

	15.	Oskab kirjeldada võimalikke ohte seoses keskkonnaga, erinevate tegevustega ja olukordadega.			
	16.	Oskab liikluses ohutult käituda.			
	17.	Oskab kirjeldada, mida tähendab tervislik ja mitmekesine toitumine.			
	18.	Oskab selgitada, miks piisav puhkamine, uni ja kehaline aktiivsus on olulised tervise hoidmisel.			
	19.	Oskab kirjeldada, miks vägivald ja kiusamine ei ole lubatud käitumine.			
	20.	Oskab selgitada raha otstarvet.			
	21.	Teab digitehnoloogia ja interneti turvalise ja eesmärgipärase kasutamise põhimõtteid ning oskab nimetada ohtusid digikeskkonnas.			
	22.	Oskab digivahendeid eesmärgipäraselt, heaperemehelikult ja loovalt kasutada ning juhib lihtsamaid robotikaseadmeid.			
Keel ja kõne	1.	Tunneb tähti, suudab lugeda kokku 1–2-silbilisi sõnu.			
	2.	Oskab kirjutada 1–2-silbilisi lihtsamaid sõnu õigesti järjestatud ühekordsete joonistähedega.			

	3.	Oskab oma kõnes ning etteöeldud sõnade kordamisel hääldada õigesti kõiki emakeele häälikuid.			
	4.	Valdab suhtlemiseks piisavat sõnavara ja suudab vajadusel ise sõnu moodustada.			
	5.	Tuleb toime nii eakaaslaste kui ka täiskasvanutega suhtlemisel, arvestab kaassuhtleja ja suhtlemise paigaga.			
	6.	Oskab jutustada pildi, kuulnud teksti või oma kogemuse põhjal, anda edasi põhisisu ja olulised detailid ning vahendada seejuures oma tundeid.			
	7.	Saab aru kuuldu sisust ja suudab sellele sobivalt reageerida.			
	8.	Oskab oma mõtteid suulises kõnes edasi anda.			
	9.	Kasutab kõnes aktiivselt liitlauseid.			
	10.	Teab peast eestikeelseid luuletusi ja laule.			
*Keel ja kõne * Eesti keelt teise keelena kõnelev laps	1.	Mõistab tuttavalt teemal ja igapäevasuhtluses kasutatavat eestikeelset kõnet.			
	2.	Tunneb ära ja mõistab õppe- ja kasvatustegevuse käigus omandatud sõnu ja keelelisi konstruktsioone ning kasutab neid oma kõnes.			

	3.	Saab aru õpitud sõnavara piires korraldusest, mis on vajadusel žesti või viipega toetatud ja toimib vastavalt.			
	4.	Saab aru lihtsast küsimusest ning vastab õpitud sõnavara ja grammatiliste konstruktsioonide piires.			
	5.	Kasutab kõnes sobivaid viisakusväljendeid.			
	6.	Suudab korrata võrdleva häälendamise abil ja vajadusel žesti või viipega toetatud erineva häälikupikkusega sõnu.			
	7.	Tunneb eesti keele tähestikku, suudab kokku lugeda 1–2-silbilisi sõnu.			
	8.	Oskab kirjutada vähemalt 1–2-silbilisi lihtsamaid sõnu õigesti järjestatud ühekordsete joonistähtedega.			
	9.	Teab peast eestikeelseid luuletusi ja laule.			
Matemaatika	1.	Oskab määrata esemete hulga ühiseid tunnuseid ja jaotada esemeid hulkadesse, arvestades samaaegselt kahte tunnust.			
	2.	Oskab võrrelda hulki, kasutades mõisteid <i>rohkem, vähem, võrdselt</i> .			

	3.	Oskab 12 piires loendamise teel kindlaks teha esemete arvu, teab arvude 1–12 järjestust, tunneb numbrimärke ning oskab neid kirjutada.			
	4.	Oskab liita ja lahutada viie piires ning tunneb märke +, –, =.			
	5.	Oskab koostada kahe esemete hulga järgi matemaatilisi jutukesi.			
	6.	Oskab järjestada kuni viite eset suuruse järgi (pikkus, laius, kõrgus jm).			
	7.	Teab enamkasutatavaid raha- ning mõõtühikuid (euro, sent, meeter, liiter, kilogramm) ja seda, kuidas ning kus neid ühikuid kasutatakse.			
	8.	Oskab mõõta esemete pikkust kokkulepitud mõõtühikuga (samm, pulk, nöör vms).			
	9.	Tunneb ära ringi, kolmnurga, nelinurga, kera ja kuubi ning oskab neid kirjeldada.			
	10.	Märgab ümbritsevas keskkonnas mustreid, rütme ja kordusi, oskab neid loogiliselt jätkata ja luua.			
	11.	Oskab kasutada õigesti mõisteid <i>eile, täna, homme, enne, praegu, varem – hiljem, noorem –vanem</i> .			

	12.	Oskab nimetada nädalapäevi, kuid, aastaaegu õiges järjestuses.			
	13.	Oskab nimetada oma sünnikuud ja -päeva.			
	14.	Oskab määrata kellaaega täistundides.			
	15.	Orienteerub ruumis, õuealal ja paberil ning oskab määrata eseme asukohta teise eseme suhtes- all, peal, kohal, keskel, äärel, vasakul, paremal.			
Kunst	1.	Oskab leida ümbritsevat vaadeldes detaile, objekte ja nende vahelisi seoseid ning kujutab ümbritsevat vabalt valitud ja isikupärasel viisil.			
	2.	Oskab mitmekülgseid kunstitehnikaid, -materjale ja -vahendeid kasutades väljendada meeleolusid ja kujutluspilte.			
	3.	Kasutab erinevaid vahendeid ja võtteid ohutult ning sihipäraselt.			
	4.	Oskab esitleda oma kunstitööd ja arutleda kaaslaste kunstitööde üle.			
	5.	Koostab ise või valib tööst lähtuvalt sobivad motiivid või vahendid eseme kaunistamiseks.			
	6.	Oskab kavandada ja teostada kaaslastega ühist kunstitööd.			

	7.	Vaatleb kunstiteoseid ja oskab vestelda.			
	8.	Kasutab kunsti õpi- ja kasvukeskkonna kujundamisel.			
	9.	Loob digitaalset sisu (näiteks foto, heli, video).			
Muusika	1.	Oskab laulda eakohaseid laule kaaslastega ja üksi.			
	2.	Suudab laulu või muusikapala tähelepanelikult kuulata ning kuulatud muusikat iseloomustada.			
	3.	Eristab õpitud pille tämbri ja kõla järgi.			
	4.	Oskab mängida eakohastel pillidel õpitud lauludele, riimidele ja instrumentaalpaladele lihtsaid kaasmänge üksi ja koos kaaslastega.			
	5.	Oskab liikuda vastavalt muusika rütmile ja meeleolule.			
	6.	Oskab tantsida eakohaseid tantse üksi ja koos kaaslastega.			
	7.	Oskab väljendada ennast loovalt muusikalis-rütmilise liikumise kaudu, kasutades liikumisel erinevaid liigutusi, tantsusamme, vahendeid.			

Liikumine	1.	Suudab pingutada ja keskenduda sihipärasele kehalisele tegevusele.			
	2.	Peab liikumisel ja mängimisel kinni üldistest ohutus- ja mängureeglitest, valib liikumiseks ja mängudeks sobivad paigad ja vahendid.			
	3.	Sooritab põhiliikumisi pingevalt, nii et liigutused on koordineeritud.			
	4.	Oskab sooritada osavust, vastupidavust, painduvust, tasakaalu, kiirust ja jõudu arendavaid harjutusi ning tegevusi.			
	5.	Suudab säilitada tasakaalu paigal olles ja liikumisel.			
	6.	Oskab sooritada harjutusi õpetaja selgituste järgi ja ise harjutusi ette näidata.			
	7.	Oskab sooritada koos kaaslasega rütmiliikumisi.			
	8.	Oskab liikuda vastavalt rütmile ühtlase ja vahelduva tempoga.			
	9.	Oskab kasutada liikumisel erinevaid vahendeid (näiteks pallid, linnid, rätikud, rõngad, reketid, suusad, kelgud jne).			
	10.	Oskab mängida erinevaid liikumis- ja sportlike elementidega mängu.			

	11.	Oskab nimetada erinevaid igapäevaseid liikumisvõimalusi ja spordialasid.			

Kokkuvõtte lapse koolivalmiduse kohta	
Lapse tugevad küljed	Arendamist vajavad küljed. Soovitused
Arvamus lapse koolivalmiduse kohta	

Selgitused:

- 😊 - laps saab täiesti iseseisvalt ülesande täitmisega hakkama ning täidab selle veatult.
- 😬 - laps täidab ülesande täiskasvanu vähese abiga või täidab selle ebaoluliste vigadega.
- 😞 - laps teeb palju vigu või täidab ülesande peamiselt täiskasvanu abiga.

Kuupäev:

Õpetaja:

Lasteasutuse direktor:

LISA 3. ARENGUVESTLUSTE REGISTREERIMISLEHT

Lugupeetud lapsevanem! Kutsume Teid arenguestlusele, et koostöös arutada Teie lapse arengut ja edasisi arenguvõimalusi. Palume valida Teile sobiv kohtumise aeg ja registreeruda arenguestlusele.

..... õppeaasta

Rühm .....

Lapse ees- ja perekonnanimi	soovin / ei soovi osaleda	Kuupäev (soovi korral)	Kellaaeg (soovi korral)	Lapsevanema allkiri

LISA 4. ARENGUVESTLUSE PROTOKOLL

Lapse nimi:

Lapse vanus:

Arenguestluse kuupäev:

Vestluse alguse ja lõpu kellaaeg:

Vestluse osalejad: lapsevanem (ad) -

õpetaja(d) -

Kutsutud:

Lapse tugevad küljed, tema huvid ja võimed:

.....

.....

.....

.....

Laps vajab abi ja toetust:

.....

.....

.....

.....

Arenguestluse käigus puudutati järgmisi küsimusi:

.....

.....

.....

.....

Individuaalse arengukava koostamise vajadus:

.....

.....

.....

Soovitused ja kokkulepped järgmiseks perioodiks

.....

.....

.....

Hinnang arenguvestlusele ning nõustumine soovituste ja kokkulepetega

.....

.....

Lapsevanema(te) allkiri

Õpetaja(te) allkiri

LISA 5. RÜHMAKOOSOLEKU PROTOKOLL

Kuupäev:

Rühm:

Kell:

Hoolekogu liige:

Koosoleku pidaja:

Koosoleku protokollija:

Kutsutud isikud:

Koosoleku päevakava:

- 1.
- 2.
- 3.

Koosoleku käik (hääletamise korral fikseeritakse protokollis poolt-, vastu- ja erapooletute häälte arv):

- 1.
- 2.
- 3.

Koosoleku otsused:

- 1.
- 2.

Protokollija:

Allkiri:

Pidaja:

Allkiri:

Koosoleku osalejad

	Lapse nimi	Lapsevanema nimi	Allkiri
1.			
2.			
3.			
4.			
5.			
6.			
7.			
8.			
9.			
10.			
11.			
12.			
13.			
14.			
15.			
16.			
17.			
18.			
19.			
20.			
21.			
22.			
23.			